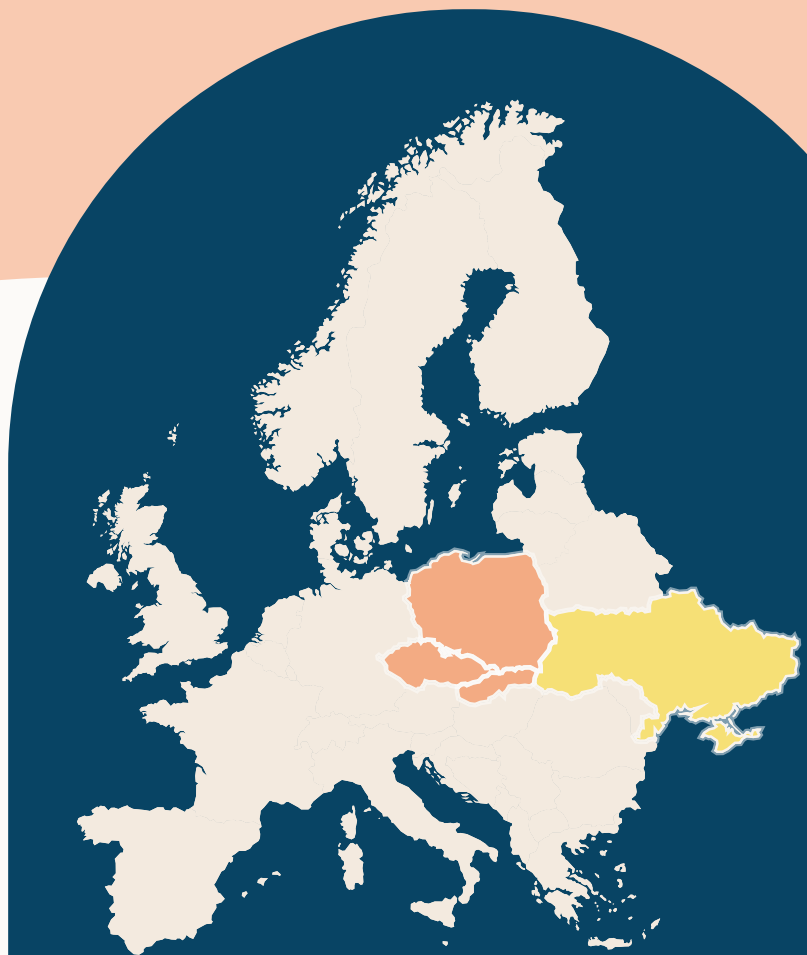

NAJLEPŠIE PRAKTIKY SPOLUPRÁCE

MEDZI OBČIANSKÝMI ZDRUŽENIAMÍ
A MIESTNYMI ORGÁNMI

**PRI OBHAJOVANÍ ZÁUJMOV
UKRAJINSKÝCH VOJNOVÝCH
MIGRANTOV**

ĽVOV, 2024

NAJLEPŠIE PRAKTIKY SPOLUPRÁCE

**MEDZI OBČIANSKYMÍ ZDRUŽENIAMÍ A MIESTNYMI
ORGÁNMI PRI OBHAJOVANÍ ZÁUJMOV UKRAJINSKÝCH
VOJNOVÝCH MIGRANTOV**

ĽVOV– 2024

INFORMÁCIE O VYKONÁVATEĽOCH

Medzinárodný vyšehradský fond

Medzinárodný vyšehradský fond je darcovská organizácia, ktorú v roku 2000 založili vlády krajín Vyšehradskej štvorky (Česká republika, Maďarsko, Poľsko a Slovenská republika). Fond nadväzuje na víziu prezidenta Václava Havla, prezidenta Lecha Wałęsu a predsedu vlády Jozefa Antalla a podporuje regionálnu spoluprácu organizácií občianskej spoločnosti. To je možné vďaka grantom, štipendiám a rezidenčným pobytom pre umelcov. Nadácia hľadá originálne prístupy, ktoré pomôžu regiónu napredovať v siedmich kľúčových oblastiach. Sú to kultúra, vzdelávanie, inovácie, demokratické hodnoty, štátna politika, životné prostredie, cestovný ruch a sociálny rozvoj.

Pozícia nadácie je stredná Európa s plným pochopením jej spoločnej histórie a potreby vzájomného rešpektu a spolupráce pre lepšiu budúcnosť v širšom európskom kontexte.

Medzinárodný vyšehradský fond podporuje regionálnu spoluprácu medzi organizáciami občianskej spoločnosti s cieľom rozvíjať ich vzťahy, vymieňať názory a podporovať vzájomné porozumenie. Propagáciou európskych hodnôt v strednej Európe sa fond usiluje o lepšiu budúcnosť.

Občianske združenie Medzinárodný inštitút pre vzdelávanie, kultúru a vzťahy s diaspórou

Medzinárodný inštitút pre vzdelávanie, kultúru a vzťahy s diaspórou (MIOK) je nezisková organizácia založená v roku 2008.

Hlavným cieľom organizácie je rozvoj národného vzdelávania, kultúry a jazyka, podpora spoločenskej a kultúrnej aktivity mládeže, komplexná informačná, kultúrna a duchovná integrácia Ukrajiny do svetových a európskych spoločenstiev, tvorba a realizácia regionálnych, národných a medzinárodných programov a projektov.

Činnosť organizácie má verejný charakter a realizuje sa prostredníctvom spolupráce so štátnymi orgánmi, miestnymi samosprávami, podnikmi, inštitúciami, nadáciami a inými právnickými osobami na Ukrajine a v zahraničí. Občianske združenie MIOK už mnoho rokov spája úsilie mimovládneho sektora, vedcov a politikov pri vypracúvaní riešení na prekonanie problémov ukrajinských emigrantov. Najmä v prvom desaťročí 21. storočia sa realizovali projekty na ochranu záujmov ukrajinských pracovných migrantov a ich detí, ktoré zostali vo svojej vlasti. Po začiatku rozsiahlej ruskej invázie na Ukrajinu sa MIOK zameriaval na problematiku ukrajinských vojnových migrantov, monitorovanie a diskusiu o úlohe organizácií ukrajinskej diaspóry v týchto procesoch.

Ukrajinská iniciatíva v Českej republike

Ukrajinská iniciatíva v Českej republike (UICR) je organizácia diaspóry, ktorej cieľom je podpora a rozvoj ukrajinských migrantov v Českej republike a ďalších európskych krajinách; posilňovanie partnerstiev medzi ukrajinskou a českou komunitou. Je členom Európskeho a Svetového kongresu Ukrajincov, spolupracuje s Veľvyslanectvom Ukrajiny v Českej republike, Magistrátom hlavného mesta Prahy, Radou vlády pre národnostné menšiny a rôznymi českými mimovládnymi organizáciami vrátane Multikultúrneho centra v Prahe, Organizácie pre pomoc utečencom, Integračného centra a Slovo 21. Od roku 1992 organizácia vydáva časopis Porohey pre ukrajinských migrantov v Českej republike.

Ukrajinská iniciatíva v Českej republike dlhodobo spolupracuje s Medzinárodným inštitútom pre vzdelávanie, kultúru a vzťahy s diaspórou, organizuje spoločné konferencie a ďalšie podujatia o migračnej problematike, realizuje projekt Smart Migration (2021-2022), kultúrne a vzdelávacie podujatia.

Nadácia UNITERS

Nadácia UNITERS bola založená v roku 2014 a jej poslaním je poskytovať pomoc tým, ktorí ju najviac potrebujú, vrátane starších ľudí a matiek s deťmi, ktorí sa ocitli v ťažkých životných situáciách. V súčasnosti nadácia prevádzkuje Centrum pomoci utečencom, ktoré pomohlo už viac ako 220 000 ukrajinským utečencom. UNITERS slúži ako dobrovoľnícke centrum, ktoré združuje 3000 dobrovoľníkov v Poľsku, na Ukrajine a v ďalších európskych krajinách a podporuje integráciu medzi poľskou a ukrajinskou komunitou tým, že umožňuje vzájomnú spoluprácu rôznymi spôsobmi.

UNITERS spolupracuje s mnohými organizáciami vrátane Veľvyslanectva Ukrajiny v Poľsku, Európskeho kongresu Ukrajincov, Poľskej lekárskej misie, Helsinskej nadácie pre ľudské práva atď. Medzinárodný inštitút pre vzdelávanie, kultúru a vzťahy s diaspórou začal spolupracovať s nadáciou UNITERS v rámci aktuálnej projektovej činnosti.

Zväz Rusínov-Ukrajincov Slovenskej republiky

Zväz Rusínov-Ukrajincov Slovenskej republiky (ZRUSR) má bohaté skúsenosti s pomocou Ukrajincov na Slovensku, predovšetkým v oblasti vzdelávania a kultúry. V rokoch 2012 - 2014 v rámci programu EÚ HUSKROUA/1001/083 ZRUSR realizoval projekt Slovensko-ukrajinské kultúrne centrum. V rokoch 2016-2017 v rámci programu cezhraničnej spolupráce financovaného z Nórskeho finančného mechanizmu ZRUSR realizoval projekt Slovensko-ukrajinské informačné centrum. Dňa 28. februára 2022 v meste Prešov ZRUSR v spolupráci s mimovládnou organizáciou Slovensko-ukrajinské partnerstvo zriadila Koordináčne centrum pomoci ukrajinským utečencom na Slovensku.

Stovky ukrajinských vojnových utečencov (90 % z nich sú ženy a deti) dostali v centre rôzne druhy pomoci. Medzinárodný inštitút pre vzdelávanie, kultúru a vzťahy s diaspórou spolupracuje s ZRUSR prostredníctvom organizovania spoločných konferencií a iných podujatí o otázkach migrácie, kultúrnych a vzdelávacích podujatí.

Úvod	4
 ČESKÁ REPUBLIKA	
Dynamika a štruktúra nútenej migrácie z Ukrajiny do Českej republiky v dôsledku rozsiahlej invázie ruska	6
Politika Českej republiky voči ukrajinským vojnovým migrantom	9
Úloha občianskej spoločnosti pri pomoci ukrajinským núteným migrantom	11
Príklady dobrej praxe spolupráce mimovládnych organizácií v Českej republike a orgánov miestnej samosprávy pri riešení problémov ukrajinských vojnových migrantov	13
 POLSKO	
Dynamika a štruktúra nútenej migrácie z Ukrajiny do Poľska v dôsledku rozsiahlej invázie ruska	31
Politika Poľska voči ukrajinským vojnovým migrantom	33
Úloha občianskej spoločnosti pri pomoci ukrajinským núteným migrantom	35
Príklady dobrej praxe spolupráce mimovládnych organizácií v Poľsku a orgánov miestnej samosprávy pri riešení problémov ukrajinských vojnových migrantov	37
 SLOVENSKO	
Dynamika a štruktúra nútenej migrácie z Ukrajiny do Slovenskej republiky v dôsledku rozsiahlej invázie ruska	55
Politika Slovenska voči ukrajinským vojnovým migrantom	58
Úloha občianskej spoločnosti pri pomoci ukrajinským núteným migrantom	60
Príklady dobrej praxe spolupráce mimovládnych organizácií na Slovensku a orgánov miestnej samosprávy pri riešení problémov ukrajinských vojnových migrantov	62
 Analytické závery	 84

Občianske združenie Medzinárodný inštitút pre vzdelávanie, kultúru a vzťahy s diaspórou v spolupráci s ukrajinskými občianskymi združeniami v Poľsku, Českej republike a na Slovensku za podpory Medzinárodného vyšehradského fondu realizovali projekt Najlepšie praktiky spolupráce medzi občianskymi združeniami a miestnymi orgánmi pri obhajovaní záujmov ukrajinských vojnových migrantov.

Potrebu realizácie tohto projektu určovali zmeny, ku ktorým došlo v štruktúre moderného sveta v dôsledku rozsiahlej vojny, ktorú rusko rozpútalo proti Ukrajine 24. februára 2022 a ktorá, okrem iného, spôsobila aj obrovské migračné toky ľudí utekajúcich pred vojnou – bezprecedentný jav od čias druhej svetovej vojny – mnohomiliónovú masovú migráciu obyvateľstva a vzniku nútených vojnových migrantov, vnútorne vysídlených osôb (VVO), žiadateľov o azyl, utečencov, presídlencov a emigrantov.

Za posledné polstoročie história zažila mnoho veľkých migračných kríz, ale súčasná ukrajinská migračná kríza nemá obdobu a ďaleko prevyšuje všetky predchádzajúce krízy, pokiaľ ide o jej rozsah, geografiu a kvantitatívne ukazovatele.

Táto situácia si vyžadovala, aby svet rýchlo reagoval na udalosti, menil legislatívu a prijímal nové zákony. Spomeňme si, že už 4. marca 2022 Rada EÚ aktivovala Smernicu Rady 2001/55/ES o dočasnej ochrane, ktorá umožnila osobám, ktoré opustili Ukrajinu 24. februára 2022 alebo neskôr, pobyť v krajinách EÚ na jeden rok s možnosťou predĺženia až na tri roky. Osoby s týmto štatútom mali právo na prácu, plný prístup k zdravotnej starostlivosti, vzdelaniu a sociálnej pomoci. Postupom času sa európske právne predpisy týkajúce sa osôb so štatútom dočasnej ochrany vyvíjali, objavili sa nové legislatívne iniciatívy zamerané na integráciu Ukrajincov v krajine, ktorá ich prijala.

Od začiatku agresie sa pod ťarchou migračných vln miliónov ľudí ako prvé ocitli susedné krajiny Ukrajiny vrátane Poľska, Českej republiky, Slovenska, ktoré dokázali zmobilizovať všetky svoje vnútorné zdroje, aby pomohli našej krajine a vyriešili problémy ukrajinských vojnových migrantov.

Dôležitým faktorom úspešnej implementácie legislatívnych iniciatív týkajúcich sa ukrajinských nútených migrantov v týchto krajinách bola interakcia vládnych orgánov s občianskou spoločnosťou, a to tak s mimovládnyimi organizáciami, ktoré vznikli po oslobodení od komunistickej ideológie, rozvíjajú sa a etablujú, ako aj s tými, ktoré len nedávno ukončili proces inštitucionalizácie.

Európska komisia ešte v roku 2001 vyhlásila účasť verejnosti za jeden z piatich základných princípov dobrej správy vecí verejných a vo svojej Bielej knihe uvádza, že «kvalita, aktuálnosť a účinnosť politik EÚ závisí od zabezpečenia širokej účasti verejnosti vo všetkých článkoch politického reťazca, od koncepcie až po implementáciu». Práve na tomto a ďalších európskych postulátoch demokratickej spoločnosti je postavený

dialóg o vojnových utečencoch a v dôsledku toho sa realizujú postupy spolupráce medzi mimovládnymi organizáciami a miestnymi orgánmi vrátane obhajovania záujmov ukrajinských vojnových migrantov. Do týchto procesov sa zapojili rôzne štruktúry – od starých s dlhou históriou činnosti (keďže ide o krajiny s autochtónnym ukrajinským obyvateľstvom a krajiny so zákonmi o národnostných menšinách) až po najnovšie, ktoré vznikli v dôsledku pracovnej a vojenskej migrácie z Ukrajiny. Takáto interakcia vládnych orgánov s mimovládnymi organizáciami ukázala, že v rozvinutých demokraciách «občianska spoločnosť je v podstate formou organizovaného a cieľavedomého vplyvu spoločnosti na realizáciu štátnej politiky prostredníctvom jej inštitúcií...»

Štyri workshopy s partnermi projektu, ktoré sa konali v Prahe, Varšave a Prešove a na ktorých sa zúčastnilo približne štyridsať mimovládnych organizácií z Poľska, Českej republiky a Slovenska, potvrdili účinnosť takejto spolupráce. Boli to silné workshopy, ktoré umožnili účastníkom vymieňať si skúsenosti, aktualizovať nové výzvy, diskutovať o problematikách otázkach a identifikovať najlepšie praktiky spolupráce medzi občianskymi združeniami a miestnymi orgánmi pri obhajovaní záujmov ukrajinských vojnových migrantov. Šírenie neoceniteľných skúseností partnerov projektu a diseminácia získaných nových poznatkov medzi občianskymi združeniami z iných európskych krajinách im pomôže vypracovať a implementovať nové plány a zvýšiť ich účinnosť.

Vojenská a politická experti kvalifikujú túto vojnu ako opotrebovaciu vojnu, a preto nie je možné očakávať jej ukončenie v blízkej budúcnosti. To povedie k ďalšiemu nárastu emigrácie a hľadaniu nových životných podmienok pre ľudí na Ukrajine, ktorí stratili svoje domovy a dlhodobo žili v nebezpečných oblastiach, riskujúc svoje životy. Práve preto výsledky tohto projektu, ktoré sú predstavené v analytickej správe, môžu byť užitočné aj pre využitie na Ukrajine, najmä pre mimovládne organizácie, ktoré poskytujú pomoc vnútorne vysídleným osobám, ktorých prílev neklesá.

Občianske združenie Medzinárodný inštitút pre vzdelávanie, kultúru a vzťahy s diaspórou vyjadruje svoju vďaku Medzinárodnému vyšehradskému fondu za podporu projektu.

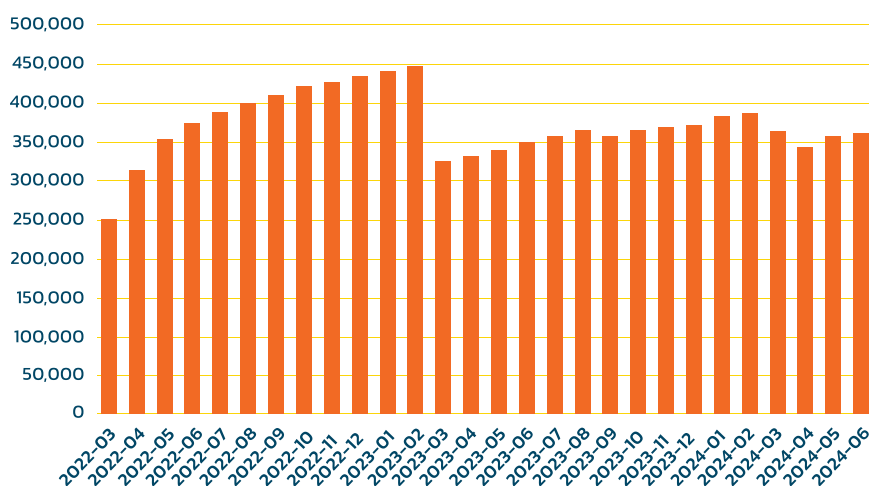
Taktiež by sme chceli poďakovať našim partnerom za spoluprácu pri realizácii projektu, ktorá bola kľúčom k jeho úspechu:

- Ukrajinskej iniciatíve v Českej republike a jej lídrovi Bohdanovi Rajčyncovi
- Fundácii Uniters (Poľsko) a jej predsedníčke Halyne Adruškovovej
- Zväz Rusínov-Ukrajincov Slovenskej republiky a jeho predsedovi Pavlovi Bohdanovi

Dynamika a štruktúra nútenej migrácie z Ukrajiny do Českej republiky v dôsledku rozsiahlej invázie ruska

Od začiatku rozsiahlej invázie ruska na Ukrajinu vo februári 2022 mnoho ukrajinských vojnových migrantov našlo útočisko a medzinárodnú ochranu v Českej republike. K augustu 2024 bol celkový počet žiadostí podaných ukrajinskými nútenými migrantmi o pridelenie štatútu dočasnej ochrany v Českej republike o niečo vyšší ako 615 tisíc, z toho 370,9 tisíc bolo v krajine oficiálne zaregistrovaných.

Dynamika udeľovania štatútu dočasnej ochrany vojnovým migrantom z Ukrajiny sa vyznačovala nárastom ich počtu od marca 2022 do februára 2023. Počas tohto obdobia sa počet utečencov zvýšil o takmer 200 tisíc osôb. Od marca 2023 však došlo k poklesu počtu príchodu utečencov a stabilizácii ich počtu na úrovni 330 až 380 tisíc. Takáto tendencia pokračovala až do júna 2024 (obr. 1). Dôvodom bol návrat vojnových migrantov na Ukrajinu alebo ich premiestnenie do iných krajín.

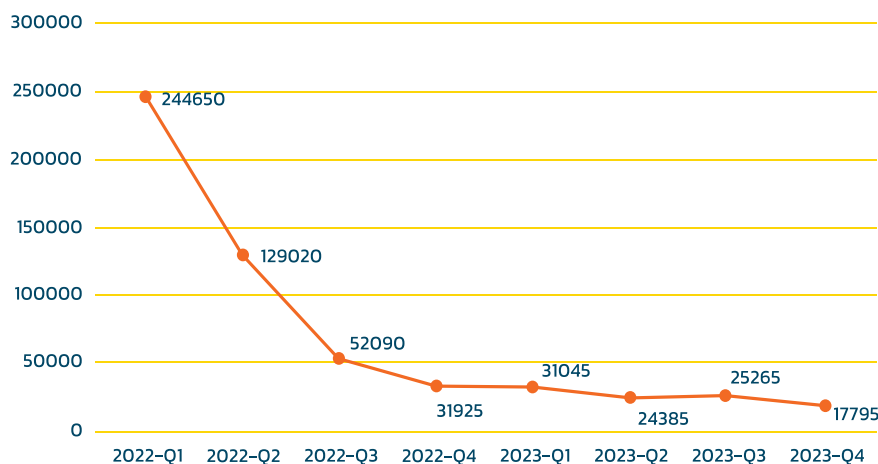
Obr. 1. Počet občanov Ukrajiny na území Českej Republiky s platným štatútom dočasnej ochrany (stavom ku koncu mesiaca), počet osôb, 2022-2024².

Z údajov Eurostatu³ vyplýva, že väčšine ukrajinských nútených migrantov bol udelený štatút dočasnej ochrany v prvých dvoch štvrtrokoch roku 2022. Konkrétne v prvej polovici 2022 bol tento štatút udelený viac ako 83 %, teda 370 tisíc osobám. V roku 2023 počet utečencov so štatútom dočasnej ochrany výrazne klesol, a to na cca 100 tisíc osôb, čo bolo menej ako 20 % z celkového počtu v rokoch 2022-2023 (obr. 2).

¹ UNHCR (2024). Ukraine Refugee Situation – Data Explanatory Note. Operational Data Portal. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine#category-25-520683>

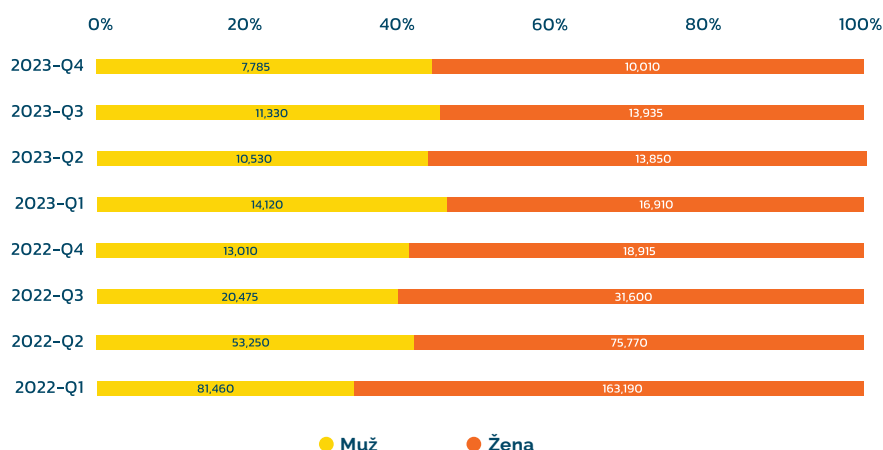
² Eurostat (2024). Data Browser. Beneficiaries of temporary protection at the end of the month by citizenship, age and sex – monthly data. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/MIGR_ASYTPSM_custom_7394287/default/table?lang=en

³ Eurostat (2024). Data Browser. Decisions granting temporary protection by citizenship, age and sex – quarterly data. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/bookmark/684d8bce-a18d-4ac7-a3c0-69f2b38f2770?lang=en>

Obr. 2. Dynamika pozitívnych rozhodnutí o udelení štatútu dočasnej ochrany občanom Ukrajiny, počet rozhodnutí, štvrťročné údaje, 2022-2023.

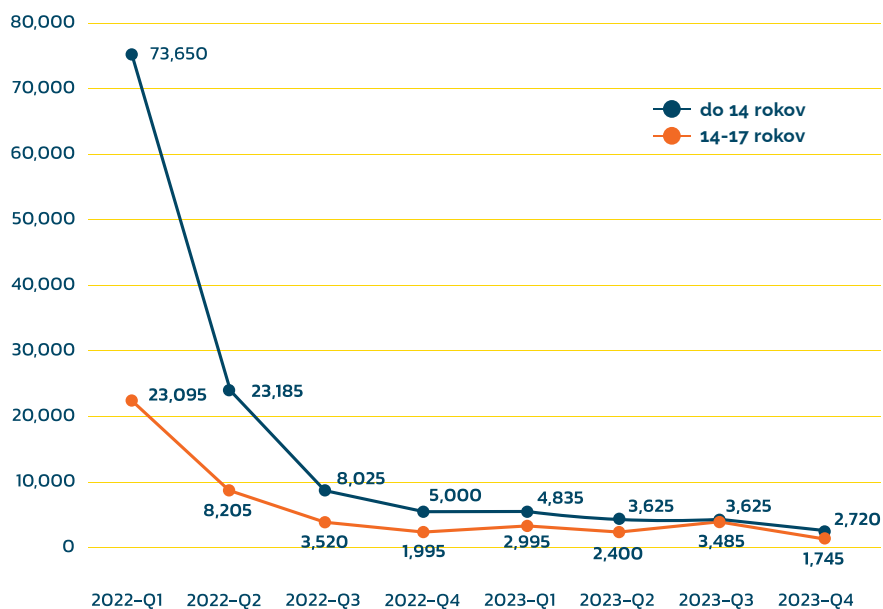
Medzi nútenými migrantmi so štatútom dočasnej ochrany prevažovali ženy (62 %) nad mužmi (38 %). Tento pomer sa ustálil v roku 2022, keď do Českej republiky pricestovala väčšina migrantov. V roku 2023 sa však dynamika medzi pohlaviami zmenila a stala sa vyrovnanejšou, pričom muži tvorili 44 % a ženy 56 % (obr. 3).

Obr. 3. Dynamika pozitívnych rozhodnutí o udelení štatútu dočasnej ochrany občanom Ukrajiny, rozdelenie podľa pohlavia, štvrťročné údaje, 2022-2023⁴.

Analýza štatistík *Eurostatu* o podiele ukrajinských detí, ktoré prišli do Českej republiky v rokoch 2022-2023 ukázala, že väčšinu z nich tvorili deti mladšie ako 14 rokov (73%). Čo sa týka detí vo veku 14 až 17 rokov, tých bolo 27%. Väčšina detí prišla počas prvých dvoch štvrťrokov roku 2022 a ich celkový podiel za dva roky predstavoval 31% všetkých vojnových migrantov, ktorí prišli do krajiny.

⁴ Eurostat (2024). Data Browser. Decisions granting temporary protection by citizenship, age and sex (Male & Female) – quarterly data. Statistics. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/bookmark/d13f30bd-749d-4625-abff-b15eb74451a?lang=en>

Obr. 4. Dynamika pozitívnych rozhodnutí o udelení štatútu dočasnej ochrany ukrajinským deťom, rozdelenie podľa veku (do 14 rokov a od 14 do 17 rokov), štvrťročné údaje, 2022-2023⁵.

⁵ Eurostat (2024). Data Browser. Decisions granting temporary protection by citizenship, age and sex (Less than 14 years & From 14 to 17 years) – quarterly data. Statistics. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/bookmark/bcf76946-b9e6-473c-a98d-9a599ecaa09c?lang=en>

Politika Českej republiky voči ukrajinským vojnovým migrantom

Rada Európskej únie prijala vykonávacie rozhodnutie č. 2022/382 zo 4. marca 2022 v reakcii na vlnu vojnových migrantov z Ukrajiny, ktorým sa zaručila udelenie štatútu dočasnej ochrany podľa článku 5 smernice 2001/55/ES. Česká republika je jednou z prvých krajín v Európe, ktorá začala pripravovať a prijímať svoje vnútorné predpisy na zabezpečenie príslušného štatútu pre Ukrajincov.

Dňa 21. marca 2022 prijal parlament Českej republiky zákon č. 65/2022 Zákon O niektorých opatreniach v súvislosti s ozbrojeným konfliktom na území Ukrajiny vyvolaným inváziou vojsk ruskej federácie. Tento zákon (neformálne známy ako «zákon o Ukrajine» alebo «Lex Ukrajina») sa stal hlavným právnym aktom v oblasti ochrany ukrajinských utečencov. Zákon vo všeobecnosti obsahoval tieto ustanovenia:

- dočasnú ochranu udeľuje na jeden rok Ministerstvo vnútra alebo Polícia Českej republiky;
- bezplatný prístup na trh práce a pomoc pri hľadaní zamestnania (Agentúra pre rozvoj podnikania a investícií vytvorila platformu Jobs4UA.cz, ktorá prepojila české firmy a ukrajinských uchádzačov o zamestnanie);
- právo na dávky v nezamestnanosti;
- humanitárna a sociálna finančná pomoc;
- poskytovanie bývania a tiež finančná podpora osobám, ktoré u seba ubytovali ukrajinských nútených migrantov;
- bezplatnú dopravu.

Okrem toho majú Ukrajinci právo na bezplatné zdravotné poistenie a rovnaký a bezplatný prístup detí k vzdelaniu. Okrem toho vojnoví migranti, ktorí boli v ťažkej finančnej situácii, dostávali prostredníctvom Úradu práce platby, ktorých výška sa pohybovala od 300 do 400 korún na jeden deň⁶.

Dôležité sa stali záruky v oblasti zdravotnej starostlivosti a zavedenie systému opatrení pre deti do 15 rokov, ktoré prišli do Českej republiky bez zákonných zástupcov⁷. Vytvorenie vhodného systému podmienok na zabezpečenie práva na prácu bez akýchkoľvek povolení bolo samostatne zakotvené v zákone č. 66/2022 z 21. marca 2022 Zákon o opatreniach v oblasti zamestnanosti a oblasti sociálneho zabezpečenia v súvislosti s ozbrojeným konfliktom na území Ukrajiny vyvolaným inváziou vojsk ruskej federácie. V ňom sú osoby so štatútom dočasnej ochrany definované ako účastníci legislatívy o práci, čo im dáva právo pracovať za rovnakých podmienok ako občanom Českej republiky⁸.

Jedným zo základných prvkov štátnej politiky Českej republiky pri zamestnávaní občanov z Ukrajiny bolo organizovanie bezplatných jazykových kurzov. To umožnilo vysídlencom, ktorí boli registrovaní ako uchádzači o prácu, požiadať o financovanie

⁶ Мотрук С. (2023). Політика Чеської Республіки щодо біженців російсько-української війни: головні тенденції та нові виклики. *European historical studies*, 25 (2), 59-73.

⁷ Zakony pro lidi (2024). Fragment #f7372432 zákona č. 65/2022 Sb. o některých opatřeních v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invází <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2022-65#f7372432>

⁸ Zakony pro lidi (2024). Fragment #f7372507 zákona č. 66/2022 Sb. o opatřeních v oblasti zaměstnanosti a oblasti sociálního zabezpečení v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invází vojsk Ruské federace – něni od 01.07.2024. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2022-66#f7372507>

kurzov českého jazyka. Vláda zaviedla ustanovenia o poskytovaní pomoci «dávka pre migrantov», ktorých príjem nie je postačujúci na pokrytie základných životných potrieb. Registrácia na Úrade práce Českej republiky bola zároveň príležitosťou nájsť si prácu. Vojnovým migrantom bola poskytnutá široká škála podmienok pri zamestnaní: spravodlivé a rovnaké zaobchádzanie zo strany českých zamestnávateľov, práca v súlade s pracovnou zmluvou, odmeňovanie a garancia minimálnej mzdy, bezpečné podmienky, zdravotné a sociálne poistenie a platená dovolenka. Najvyšší zákonodarný orgán Českej republiky legislatívne stanovil, že v prípade porušenia pracovných práv je potrebné obrátiť sa na Ministerstvo práce a sociálnych vecí a Štátny úrad inšpekcie práce⁹.

Česká republika tiež uľahčila integráciu a adaptáciu nútených migrantov na nové životné podmienky prostredníctvom bezplatnej právnej a psychologickej pomoci. Po prvé, Ministerstvo vnútra Českej republiky vytvorilo dvojazyčnú webovú stránku pre občanov z Ukrajiny, ktorí sa zdržiavajú na jej území. Po druhé, v rozhlase a televízii štartovali rôzne programy vysielané v ukrajinčine. Po tretie, boli vytvorené aplikácie na mobilné použitie – Smart Migration a Umapa¹⁰.

Následne Parlament Českej republiky prijal nasledujúce zákony – č. 175/2022, č. 198/2022 a č. 206/2022 – ktoré sa týkali vytvorenia národného systému podmienok prijímania a integrácie nútených migrantov. Boli to rôzne opatrenia na kvalitnejšie zabezpečenie prístupu k službám a definovanie požiadaviek na ne, ako aj problémy z poskytovania bývania ako verejnej služby. Takéto zákony sa stali dôsledným doplnením primárnej verzie «Lex Ukrajina» a zmeny a doplnenia, ktoré sa doň zaviedli, realizujú sa postupne¹¹.

Koncom roka 2023 Česká republika prijala nariadenie, ktorým sa predlžuje dočasná ochrana vojnových migrantov z Ukrajiny do roku 2025. Na tento účel Ukrajinci sa majú zaregistrovať na webovej stránke Ministerstva vnútra Českej republiky. Tento štatút bude presídlencom naďalej poskytovať prístup na trh práce, verejné zdravotné poistenie, vzdelávanie a ďalšie sociálne služby. Od júla tohto roka vstúpia do platnosti zmeny týkajúce sa podpory ubytovania migrantov a výpočtu humanitárnej finančnej pomoci v Českej republike, ktoré sú definované v legislatívnej novele známej ako «Lex Ukrajina V»¹².

Česká republika tak vďaka včasnej a širokej legislatívnej činnosti dokázala vytvoriť a implementovať priaznivé podmienky pre integráciu a adaptáciu ukrajinských nútených migrantov, ktorí si často v priebehu dvoch rokov od začiatku totálnej invázie volili túto krajinu za svoje hlavné miesto pobytu. Politiku štátu voči prijímaniu vojnových migrantov z Ukrajiny možno označiť za pozitívnu, ale zároveň sa meniacu v závislosti od záujmov národnej vlády v rámci jej migračného kurzu.

⁹ Андрощук І. (2023). Політика Чеської Республіки щодо захисту українських біженців після повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну. Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління, 71 (5), С. 19. Також відповідну інформацію слід шукати на сайті Державної служби зайнятості Чеської Республіки. URL: <https://www.mpsv.cz>

¹⁰ Ministerstvo práce a sociálních věcí (2024). Pomoc občanům Ukrajiny. URL: <https://www.mpsv.cz/pomoc-ukrajine>

¹¹ Мотрук С. (2023). Політика Чеської Республіки щодо біженців російсько-української війни: головні тенденції та нові виклики. European historical studies, 25 (2), С. 65.

¹² Blin S., Cahill Billings N. (2022) 'Czech Republic: A social protection country profile for the Ukraine crisis response'. Social Protection Technical Advice. Assistance and Resources (STAAR) Facility. DAI Global UK Ltd: United Kingdom.

Úloha občianskej spoločnosti pri pomoci ukrajinským núteným migrantom

Podpora a pomoc poskytovaná vojnovým migrantom z Ukrajiny vo veľkej miere závisela od mimovládnych organizácií na miestnej úrovni. Podľa UNHCR vďaka mimovládnym organizáciám nútení migranti v Českej republike dostávali spočiatku základnú pomoc, ale potom boli splnené ďalšie špecifické potreby, ako napríklad prístup k informáciám, právne poradenstvo, lekárska a psychosociálna podpora ako aj starostlivosť o starších ľudí a ľudí so zdravotným postihnutím¹³. Za účasti štátnych inštitúcií, pracovníkov sociálnej a zdravotníckej sféry a dobrovoľníkov vznikli siete regionálnych asistenčných centier (KACPU). Vďaka rýchlej reakcii českej spoločnosti boli školy, telocvične a kluby pripravené ako miesta pre rozmiestnenie vojnových migrantov. Občiansky sektor sa tak v rokoch 2022-2024 stal spoľahlivým a nenahraditeľným partnerom štátu pri plnení jeho informačných a humanitárnych funkcií.

Mnohé miestne mimovládne organizácie sa podieľajú na podpore a uľahčovaní integrácie Ukrajincov v Českej republike. Obzvlášť dôležitú úlohu v týchto procesoch zohralo Konzorcium organizácií na pomoc migrantom. Toto Konzorcium vzniklo ako zastrešujúca organizácia pre mimovládne organizácie, ktoré sa zasadzujú za práva cudzincov v štáte. Tvoria ho viac ako dvadsať organizácií, ktoré poskytujú humanitárnu pomoc, právne a sociálne poradenstvo migrantom, zvyšujú povedomie verejnosti a podporujú medzikultúrny dialóg. Konzorcium koordinuje spoluprácu medzi mimovládnymi organizáciami a rozvíja sieť partnerstiev v oblasti migrácie. Združenie sa opiera o skúsenosti, poznatky a výskumu s Cieľom analyzovať súčasné tendencie a formulovať odborné odporúčania. Konzorcium spolupracuje tak s verejnými orgánmi, ako aj s medzinárodnými organizáciami, vzdelávacími inštitúciami a médiami, čím sa prehlbujú partnerské vzťahy na pomoc migrantom (vrátane migrantov z Ukrajiny) priebežne aj v súčasnosti¹⁴.

Jednou z najdôležitejších oblastí činnosti českých mimovládnych organizácií v rokoch 2022-2024 bola zamestnanosť, keď v rámci príslušných programov ponúkali vojnovým migrantom z Ukrajiny možnosť založiť alebo obnoviť podnikanie v hostiteľskej krajine. Nie menej dôležitou témou bola psychiatrická a psychosociálna pomoc v ťažkých emocionálnych situáciách, ako aj zapojenie migrantov do dobrovoľníckej činnosti¹⁵. Organizácie venovali pozornosť posilňovaniu medzikultúrneho dialógu pre komunikáciu medzi rôznymi etnickými skupinami, ku ktorým patria aj vojnoví migranti z Ukrajiny. Preto neoddeliteľnou súčasťou bolo pravidelné organizovanie rôznych informačných, študijných, vzdelávacích a sociokultúrnych podujatí na zlepšenie podmienok medziľudskej interakcie. V tomto kontexte sa úloha niektorých organizácií zamerala na monitorovanie situácie v súvislosti s integráciou a predchádzaním segregácii v českej

¹³ Blin S., Cahill Billings N. (2022) 'Czech Republic: A social protection country profile for the Ukraine crisis response'. Social Protection Technical Advice. Assistance and Resources (STAAR) Facility. DAI Global UK Ltd: United Kingdom. P. 8.

¹⁴ Konzorcium nevládních organizací pracujících s migranty (2024). Členské organizace. URL: <https://migracnikonsorcium.cz/cs/>

¹⁵ Мотрук С. (2023). Політика Чеської Республіки щодо біженців російсько-української війни: головні тенденції та нові виклики. European historical studies, 25 (2), С. 67.

spoločnosti¹⁶. V Českej republike pôsobia aj občianske združenia ukrajinskej diaspóry, ktoré pomáhajú núteným migrantom pri riešení v prvom rade legislatívnych problémov, zachovávaní kultúrnych tradícií a národnej identity.

Vďaka širokému početnému zastúpeniu mimovládnych organizácií aj oblastiam ich pôsobenia štát získal významnú podporu pri realizácii komplexnej pomoci vojnovým migrantom z Ukrajiny pri ich integrácii, adaptácii a presídlení do Českej republiky ako hostiteľskej krajiny. Takáto interakcia medzi verejným sektorom, štátnymi a miestnymi orgánmi pri riešení mnohých právnych, sociálnych, ekonomických a iných otázok bola efektívna pre obe strany: tak pre štát a spoločnosť, ktoré prijali Ukrajincov, ako aj pre vojnových migrantov, ktorí v období 2022-2024 získali priaznivé životné podmienky.

¹⁶ UNHCR (2024). UNHCR Czechia Help website – Community events. URL: <https://help.unhcr.org/czech/uk/where-to-see-help/community-events/>

Príklady dobrej praxe spolupráce mimovládnych organizácií v Českej republike a orgánov miestnej samosprávy pri riešení problémov ukrajinských vojnových migrantov

NÁZOV OBČIANSKEHO ZDRUŽENIA

CEHUPO – CENTRUM HUMANITÁRNEJ POMOCI TEPLICE (ČESKÁ REPUBLIKA) (ČES. CEHUPO – CENTRUM HUMANITÁRNÍ POMOCI)

Centrum humanitárnej pomoci CeHuPo v Tepliciach (Česká republika) je mimovládna nezisková organizácia založená na ideáloch humanizmu, slobody, rovnosti a solidarity. Centrum bolo oficiálne otvorené 1. októbra 2022, ale svoju činnosť vyvíja od marca tohto roku v priestoroch domu svojej zakladateľky Lucie Beyerovej.

Organizácia ponúka širokú škálu služieb vrátane humanitárnej pomoci (oblečenie, nábytok, riad a potreby pre deti), psychologické podpory a pracovného poradenstva. Centrum tiež pravidelne organizuje podujatia, ako sú semináre, prednášky a stretnutia s odbornými konzultantmi, ktorí môžu pomôcť ukrajinským núteným migrantom v Českej republike pri riešení rôznych problémov súvisiacich s adaptáciou v novej krajine.

NÁZOV PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

ADAPTÁCIA, INTEGRÁCIA A PSYCHOSOCIÁLNA PODPORA OSÔB S DOČASNOU OCHRANOU

PARTNERI PROJEKTU

SOS Ukrajina – Člověk v nůdži (čes. SOS Ukrajina – Člověk v tísní), Teplice a Ministerstvo vnútra v spolupráci s UNHCR, Český červený kříž, Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM), Ukrajinská iniciatíva, Konto Bariéry.

POPIS PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

MIESTO REALIZÁCIE

Česká republika, Ústanský kraj (Teplice, Bílina, Krupka, Ústí nad Labem a okolie)

TRVANIE REALIZÁCIE

2022 – doteraz

ÚLOHY PROJEKTU

- pomôcť núteným migrantom zvládnuť presun do novej krajiny, ako aj ich deťom a starším ľuďom;
- poskytnúť reálnu pomoc založenú na priateľskom prístupe a porozumení;
- vziať nútených migrantov «pod svoje ochranné krídlo» a pomáhať im využiť toto obdobie života na osobnostný rozvoj;
- pomáhať zachovávať kultúrne zvyky so zameraním na ich vlastné;
- obnoviť základné potreby nútených migrantov – bývanie, vybavenie, práca, škola, škôlka, zdravotná starostlivosť;
- zvýšiť šance nútených migrantov na úspech v hostiteľskej krajine prostredníctvom vzdelávacích aktivít, kurzov, koučingu;
- poskytovať núteným migrantom psychologickú pomoc a vzájomnú podporu.

TYPY AKTIVÍT V RÁMCI PROJEKTU A JEHO DOPADY

Projektový tím zabezpečuje sprievod ukrajinských nútených migrantov, rokuje s inštitúciami, miestnou samosprávou a organizáciami. V rámci projektu sa podarilo vyzbierať viac ako 3 milióny korún, ktoré boli použité na poskytnutie priamej pomoci núteným migrantom, ako sú zálohy na bývanie, nákup bytového zariadenia a poistenie bývania. Centrum zamestnalo 8 nútených migrantov, ktorí pracujú v oblasti adaptácie a humanitárnej pomoci.

Za rok 2023 organizácia v rámci projektu poskytla útočisko viac ako 45 rodinám s plnou starostlivosťou – od vyjednávania o bývaní až po ubytovanie a získanie všetkého

vybavenia, keďže v prenájme sú v Českej republike najmä prázdne byty, bez nábytku. Tím centra pomáhal pri zápise detí nútených migrantov do škôl a škôlok a zabezpečoval im voľnočasové aktivity.

Každý mesiac využíva služby dvoch projektových psychológov do 120 nútených migrantov. V prípade potreby odborníci pracujú aj po pracovnej dobe a cez víkendy. Celkovo program pomohol desiatkam ukrajinských nútených migrantov pri vyriešení ich naliehavých sociálnych a ekonomických problémov.

PRVKY, KTORÉ PRISPĚLI K REALIZÁCIÍ PROJEKTU

Väčšinou ľudský faktor a pochopenie ťažkej situácie. Miestna politická komunita neposkytovala podporu v prvom roku rozsiahlej ruskej invázie na Ukrajinu. Situácia sa zlepšila po lobovaní tejto otázky zo strany tímu Centra a naznačenia potreby finančnej pomoci.

Najväčšiu finančnú podporu na začiatku poskytla nadácia SOS Ukrajina – Človek v núdzi. Ďalším významným darcom bola Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM).

VÝZVY ALEBO PROBLÉMY

Veľká variabilita situácie a diania na samotnej Ukrajine. Prílev aktivistov do práce v nedostatočne financovanom Centre a odliv dobrovoľníkov po dva a pol roku. Je veľmi ťažké pracovať 24 hodín denne, 7 dní v týždni pod tlakom a trápiť sa o to, ako môže organizácia podporovať nútených migrantov a zároveň získavať prostriedky na zabezpečenie fungovania Centra.

NÁZOV OBČIANSKEHO ZDRUŽENIA

UKRAJINSKÁ INICIATÍVY JUŽNEJ MORAVY (ČES. UKRAJINSKÁ INICIATIVA JIŽNÍ MORAVY)

Ukrajinská iniciatíva južnej Moravy je česká mimovládna nezisková organizácia, ktorá podporuje Ukrajincov v Českej republike a propaguje ukrajinský jazyk, kultúru, históriu a súčasné reálie medzi Čechmi. Organizáciu založili aktivisti z Ukrajiny v roku 2014. Poslaním organizácie je vytvárať pozitívny obraz Ukrajiny prostredníctvom prezentácie ukrajinskej kultúry a jazyka obyvateľom Brna a južnej Moravy; podporovať pozitívne vzťahy medzi občanmi Česka a Ukrajincami, ako aj vytvárať priestor pre vzájomný dialóg.

Hlavné smery činnosti: organizovanie kultúrnych, vzdelávacích a iných podujatí; jazykové kurzy a ukrajinská knižnica; poskytovanie informácií potrebných pre integráciu Ukrajincov do českej spoločnosti.

NÁZOV PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

UKRAJINSKÉ CENTRUM V BRNE

PARTNERI PROJEKTU

Ratolest, Správa mesta Brna, Ženský vzdelávací spolok Vesna, Centrum pre cudzincov JMK.

POPIS PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

MIESTO REALIZÁCIE

Česká republika, Brno

TRVANIE REALIZÁCIE

2022 – doteraz

CIEĽ PROJEKTU

Cieľom centra je uľahčiť integráciu Ukrajincov do českej spoločnosti, a tiež prezentovať Ukrajinu v Českej republike na rôznych úrovniach.

TYPY AKTIVÍT V RÁMCI PROJEKTU A JEHO DOPADY

Centrum ponúka širokú škálu služieb, ktoré pomáhajú núteným migrantom cítiť sa vítanými hosťami a sú podporou v novom prostredí. Okrem odbornej psychologickkej a právnej pomoci, sociálneho poradenstva a kurzov českého jazyka, tím centra organizuje aj rôzne prednášky, workshopy a detské skupiny. Takmer všetky služby Centra sú núteným migrantom poskytované bezplatne.

PRVKY, KTORÉ PRISPĚLI K REALIZÁCII PROJEKTU

Otvorenosť úradov k spolupráci, dodatočné financovanie podujatí a podpora zo strany partnerov. Tiež kvalitná a intenzívna práca samotného projektového tímu, iniciatíva a advokácia.

VÝZVY ALEBO PROBLÉMY

Nedostatočné financovanie, lebo väčšina grantov pokrýva materiálne zabezpečenie alebo priamu prácu s klientmi. Pre úspešné fungovanie organizácie je však potrebné mať aj zamestnancov, ktorí budú podporovať samotnú prácu organizácie (projektový manažment, účtovníctvo, marketing atď.). Financovanie týchto pozícií je náročné.

NÁZOV OBČIANSKEHO ZDRUŽENIA

PRAŽSKÝ MAJDAN

Pražský Majdan je nezisková organizácia, založená českými a ukrajinskými aktivistami na podporu Revolúcie dôstojnosti. Iniciatíva je jednou z najdlhšie trvajúcich pouličných akcií, ktorá začala činnosť 6. septembra 2014 v centre Prahy na Staromestskom námestí.

Organizácia je združením zástancov demokratických hodnôt, ľudských práv, slobody, európskej a transatlantickej spolupráce a európskej integrácie Českej republiky a Ukrajiny. Jej cieľom je osvietenská činnosť, podpora česko-ukrajinskej spolupráce a podpora európskej integrácie Ukrajiny.

Pražský Majdan dbá nielen o informovaní európskej komunity o dianí na Ukrajine, ale realizuje aj humanitárne projekty a robí zbierky na poskytnutie priamej pomoci obetiam ruskej agresie na Ukrajine.

NÁZOV PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

UKRAJINSKÉ CENTRUM NUSLE – CENTRUM PRE POMOC UKRAJINE

PARTNERI PROJEKTU

Magistrát hlavného mesta Prahy, Rada mestskej časti Praha 4 a People in Need

POPIS PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

MIESTO REALIZÁCIE

Česká republika, Praha

TRVANIE REALIZÁCIE

2022 – doteraz

CIELE A ÚLOHY PROJEKTU

Cieľom centra je uľahčiť integráciu a adaptáciu ukrajinských nútených migrantov do českej spoločnosti, ako aj pomôcť Ukrajincom stať sa nezávislými od humanitárnej pomoci.

TYPY AKTIVÍT V RÁMCI PROJEKTU A JEHO DOPADY

Centrum NUSLE sa stalo bezpečným útočiskom pre tisíce Ukrajincov, ktorí boli nútení opustiť svoju krajinu v dôsledku totálnej vojny.

Tím iniciatívy pomáha ukrajinským núteným migrantom s hľadaním bývania, zamestnania, vybavením lekárskej starostlivosti, otázkami ohľadom vzdelania pre deti a mládež. Pracovníci Centra poskytujú aj informačnú, psychologickú a sociálnu podporu. Mesačne tento priestor navštívi v priemere 2 500 ľudí.

Okrem toho Centrum prijíma a posiela humanitárnu pomoc, zdravotnícky materiál, vybavenie, techniku a ochranné prostriedky na záchranu životov ukrajinských vojakov.

PRVKY, KTORÉ PRISPELI K REALIZÁCII PROJEKTU

Profesionálny a proaktívny tím Centra Nusle; spolupráca s štátnymi inštitúciami a mimovládnyimi organizáciami; dôvera, solidarita a finančná podpora partnerov a donorov projektu.

NÁZOV PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

MLÁDEŽNÍCKY UKRAJINSKÝ PRIESTOR CREATIVE HUB NUSLE

PARTNERI PROJEKTU

Rada mestskej časti Praha 4 a People in Need

POPIS PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

MIESTO REALIZÁCIE

Česká republika, Praha

TRVANIE REALIZÁCIE

2023 – doteraz

CIELE A ÚLOHY PROJEKTU

Mládežnícky priestor sa snaží vytvoriť v Prahe komunitu, kde si ukrajinská mládež môže nájsť nových priateľov, všestranne sa rozvíjať, robiť svoje obľúbené veci pomedzi rovnako zmýšľajúcich ľudí a tráviť svoj voľný čas bezpečne, zaujímavo a užitočne.

TYPY AKTIVÍT V RÁMCI PROJEKTU A JEHO DOPADY

HUB Nusle spája mladých ľudí a poskytuje priestor na plánovanie a organizovanie rôznych neformálnych, vzdelávacích, zábavných a kultúrnych podujatí, ako aj na podporu sociálnej úlohy mladých ľudí v spoločnosti.

HUB poskytuje mladým ľuďom tvorivé dielne, jazykové kurzy, tréningy zamerané na rozvoj komunikačných zručností, osobnostný rast, profesijné sebaurčenie a

predovšetkým priateľské stretnutia s českými rovesníkmi. Priestor vytvára uvoľnenú atmosféru pre nové priateľstvá a komunikáciu v kruhu rovnako zmýšľajúcich ľudí prostredníctvom ukrajinskej a českej komunity.

PRVKY, KTORÉ PRISPELI K REALIZÁCII PROJEKTU

Odborný a proaktívny tím Creative HUB Nusle, ako aj finančná podpora partnerov a donorov projektu.

NÁZOV OBČIANSKEHO ZDRUŽENIA

REGIONÁLNY UKRAJINSKÝ SPOLOK VO VÝCHODNÝCH ČECHÁCH (ČES. REGIONÁLNÍ UKRAJINSKÝ SPOLEK VE VÝCHODNÍCH ČECHÁCH)

Regionálny ukrajinský spolok vo východných Čechách je nezisková organizácia, ktorá podporuje kultúru, tradície a zvyky ukrajinského národa v Českej republike a v zahraničí. Spolok organizuje kultúrne, turistické a športové podujatia. Jeho cieľom je zjednotiť Ukrajincov vo východných Čechách, poskytnúť im všetku možnú informačnú pomoc a podporu pri ich integrácii do európskej spoločnosti.

NÁZOV PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

INFORMAČNÁ PODPORA PRE UKRAJINCOV SO ŠTATÚTOM DOČASNEJ OCHRANY V HRADCI KRÁLOVÉ

PARTNERI PROJEKTU

Integračné centrum pre cudzincov v Hradci Králové, Magistrát v meste Hradec Králové, Regionálna samospráva v meste Hradec Králové, UNHCR

POPIS PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

MIESTO REALIZÁCIE

Česká republika, Hradec Králové

TRVANIE REALIZÁCIE

15. apríl 2024 – 31. júl 2024

CIELE A ÚLOHY PROJEKTU

Cieľom iniciatívy je pomôcť Ukrajincom integrovať sa a prispôbiť sa prostrediu novej krajiny pobytu, ako aj poskytnúť aktuálne informácie o možnostiach a právach ukrajinských nútených migrantov v Českej republike.

TYPY AKTIVÍT V RÁMCI PROJEKTU A JEHO DOPADY

Projekt zahŕňa prednášky a workshopy o adaptácii Ukrajincov na nové prostredie bývania, ako aj školenia o osobnostnom a profesionálnom raste. Stretnutia sa konali každý piatok.

PRVKY, KTORÉ PRISPELI K REALIZÁCII PROJEKTU

Otvorenosť orgánov k spolupráci, najmä projektová činnosť organizácie je podporovaná regionálnymi a mestskými samosprávami.

VÝZVY ALEBO PROBLÉMY

Hľadanie priestorov na realizáciu projektu, keďže chýbajú finančné prostriedky na dlhodobý prenájom.

NÁZOV PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

DNI UKRAJINSKEJ KULTÚRY V HRADCI KRÁLOVÉ

PARTNERI PROJEKTU

Integračné centrum pre cudzincov v Hradci Králové, Magistrát v meste Hradec Králové, Regionálna samospráva v meste Hradec Králové, UNHCR

POPIS PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

MIESTO REALIZÁCIE

Česká republika, Hradec Králové

TRVANIE REALIZÁCIE

2013 – doteraz

CIELE A ÚLOHY PROJEKTU

Cieľom Dní ukrajinskej kultúry je oboznámiť obyvateľov a návštevníkov mesta s ukrajinskou kultúrou, umením a tradíciami. Festival je zároveň poďakovaním obyvateľom Hradca Králové a regiónu za podporu Ukrajincov.

TYPY AKTIVÍT V RÁMCI PROJEKTU A JEHO DOPADY

Festival sa tradične koná každý rok v septembri a trvá niekoľko dní. Podujatie má vždy bohatý program: tvorivé dielne a súťaže pre deti a mládež, ukrajinskú módnú prehliadku, výstavy obrazov, keramiky a výšiviek, výtvarný plenér, koncerty a exkurzie. Dni ukrajinskej kultúry sú príležitosťou pre širokú verejnosť spoznať Ukrajinu a pre ukrajinských nútených migrantov je to možnosť stretnúť sa a navzájom sa podporiť.

PRVKY, KTORÉ PRISPELI K REALIZÁCII PROJEKTU

Otvorenosť orgánov k spolupráci, najmä to, že projekt finančne podporujú regionálna a mestská samospráva.

NÁZOV OBČIANSKEHO ZDRUŽENIA

SKAUTSKÝ INŠTITÚT

Skautský inštitút pracuje v duchu hodnôt skautského hnutia a podporuje prevládajúce princípy demokracie, slobody a solidarity v spoločnosti, taktiež pomáha ľuďom rozvíjať a realizovať ich potenciál. Jeho poslaním je zachovať pamäť o skautingu, propagovať ho a sprístupňovať ho s cieľom výskumu. Organizácia vytvára priestor na stretnutia, diskusie a hľadanie nových podnetov.

NÁZOV PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

OBČIANSKE ZDRUŽENIE SVETLO (ČES. OBČANSKÉ SDRUŽENÍ SVĚTLO)

PARTNERI PROJEKTU

Magistrát hlavného mesta Prahy, Skautský inštitút, Alza, Simplea pojišťovna, Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM) v Českej republike

POPIS PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

MIESTO REALIZÁCIE

Česká republika, Praha

TRVANIE REALIZÁCIE

2022 – doteraz

CIELE A ÚLOHY PROJEKTU

Občianske centrum Svetlo pomáha s adaptáciou a integráciou ukrajinských nútených migrantov v Českej republike. Priestor bol vytvorený pre Ukrajincov a miestnych obyvateľov, ktorí sú otvorení komunikácii, novým známostiam a spolupráci. Centrum je miestom, kde je možné získať nové poznatky a načerpať silu do ďalšej činnosti.

TYPY AKTIVÍT V RÁMCI PROJEKTU A JEHO DOPADY

Občianske centrum Svetlo je bezpečným priestorom, ktorý spája ľudí a poskytuje príležitosť na stretávanie sa a vzájomnú komunikáciu. Organizácia poskytuje:

- sociálne, právne a psychologické poradenstvo vrátane psychológa, ktorý pracuje na plný úväzok;
 - bezplatné kurzy českého jazyka a konverzačné kluby, ako aj skupiny zamerané na výučbu anglického jazyka
 - kariérne poradenstvo, ako aj rôzne podnikateľské kluby a ženské kluby;
 - kurzy finančnej gramotnosti a kurzy online-profesií;
 - krúžky z výtvarného umenia vrátane rôznych tvorivých dielní, art-terapie a terapie hrou;
 - filmový klub a rôzne divadelné workshopy;
- rôzne pohybové aktivity ako sú zumba, joga, fitnes, bachata, gymnastika.

V občianskom centre sa nachádza knižnica a študovňa s voľným prístupom, kde môžete pracovať a študovať. Vo všedné dni popoludní je k dispozícii aj detský kútik, kde môžu rodičia nechať svoje deti. Okrem toho sa v priestoroch nachádza kontaktné centrum informačnej podpory pre ukrajinských nútených migrantov s názvom Infopoint - Praha pomáha Ukrajincom. Priestor denne navštívi v priemere 100 až 250 ľudí.

PRVKY, KTORÉ PRISPELI K REALIZÁCII PROJEKTU

Podpora mestských orgánov Prahy, ako aj iniciatíva dobrovoľníkov a bežných Ukrajincov, ktorí sa do projektu zapojili.

NÁZOV OBČIANSKEHO ZDRUŽENIA

**UKRAJINSKÁ INICIATÍVA V ČESKEJ REPUBLIKE
(ČES. UKRAJINSKÁ INICIATIVA V ČESKÉ REPUBLICE)**

Ukrajinská iniciatíva v Českej republike je nezisková organizácia, ktorá pôsobí na národnej a verejnej úrovni. Organizáciu založili ukrajinskí aktivisti v roku 1993. Cieľom jej činnosti je podpora a rozvoj ukrajinskej kultúry v rámci európskej a českej spoločnosti. Iniciatíva organizuje kultúrne a spoločenské podujatia, aktívne pomáha Ukrajine a poskytuje našej krajine silnú humanitárnu a vojenskú podporu.

NÁZOV PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

**ČASOPIS PRE UKRAJINCOV V ČESKEJ REPUBLIKE
POROHY**

PARTNERI PROJEKTU

Časopis vychádza s finančnou podporou Ministerstva kultúry Českej republiky

POPIS PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

MIESTO REALIZÁCIE

Česká republika, Praha

TRVANIE REALIZÁCIE

1992 – doteraz

ÚČEL, ÚLOHY A HLAVNÁ ČINNOSŤ PROJEKTU

Časopis Porohy je kultúrno-politický časopis a informačný sprievodca, ktorý pomáha Ukrajincom v Českej republike orientovať sa v súčasnom prostredí a udržiavať kontakt s Ukrajinou. Časopis ponúka aktuálnu analytiku, rozhovory s poprednými osobnosťami politického, spoločenského a kultúrneho života, ako aj historické a kultúrne udalosti, oznamy o podujatiach a praktické rady pre ľudí žijúcich v Českej republike.

V prvých mesiacoch rozsiahlej invázie ruska na územie Ukrajiny vydala redakcia špeciálne čísla časopisu. Tím poskytoval prehľad dôležitých a spoľahlivých informácií pre novoprichádzajúcich ukrajinských nútených migrantov o špecifikách pobytu v Českej republike vrátane publikácií o bývaní, vzdelávaní, financiách, zdravotnej starostlivosti, zamestnávaní a vybavovaní dokladov.

NÁZOV OBČIANSKEHO ZDRUŽENIA

SLOVO 21

Slovo 21 je nezisková a mimovládna organizácia, ktorá bola založená v roku 1999 v Prahe. Iniciatíva realizuje vzdelávacie a kultúrne projekty a pracuje najmä s dvoma cieľovými skupinami - rómskou komunitou a cudzincami žijúcimi v Českej republike. Medzi hlavné ciele organizácie patrí ochrana ľudských práv, rozvoj tolerance voči národnostným menšinám, boj proti rasizmu a xenofóbii, podpora vzdelávania a zamestnanosti a integrácia národnostných menšín do prostredia, v ktorom bývajú. Iniciatíva realizuje projekty na celom území Českej republiky.

NÁZOV PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

SLOVO 21 PRE UKRAJINU

PARTNERI PROJEKTU

Ministerstvo vnútra Českej republiky, Ministerstvo práce a sociálnych vecí Českej republiky, UNHCR, IOM, Bader Philanthropies, King Baudouin Foundation, People in Need, ERGO Network, Nadace Olgy Havlové.

POPIS PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

MIESTO REALIZÁCIE

Česká republika

TRVANIE REALIZÁCIE

2022 – doteraz

CIELE A ÚLOHY PROJEKTU

Projekt má pomôcť ukrajinským núteným migrantom integrovať sa do spoločnosti Českej republiky prostredníctvom výučby českého jazyka, poskytovania informačnej podpory a účasti na rôznych kultúrnych podujatiach.

TYPY AKTIVÍT V RÁMCI PROJEKTU A JEHO DOPADY

Iniciatíva začala svoju činnosť už v prvých týždňoch rozsiahlej invázie ruska na územie Ukrajiny. V rámci projektu sa vykonávajú tieto typy aktivít:

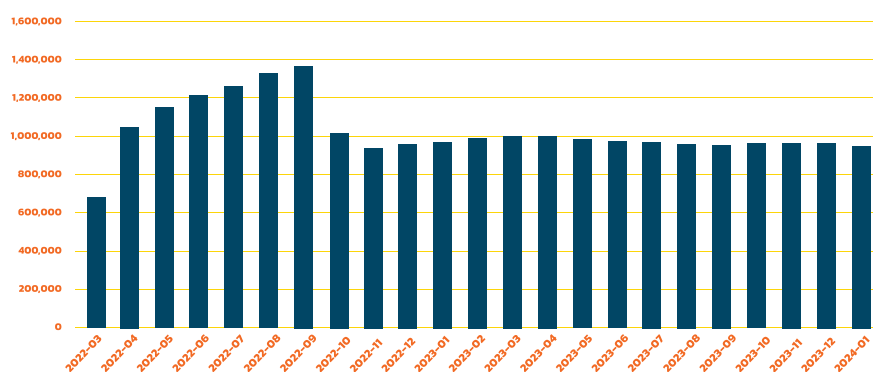
- Poskytovanie základnej pomoci ukrajinským núteným migrantom vrátane bývania, jedla, oblečenia, liekov a pod. Celkovo dostalo humanitárnu pomoc viac ako 2000 Ukrajincov.
- Informačné a integračné stretnutia, ktoré poskytujú užitočné informácie o živote v novom prostredí: práva a povinnosti ukrajinských nútených migrantov, osobitosti systému školstva či zdravotníctva, podmienky zamestnávania, české zvyky a tradície. Stretnutia prebehli vo viac ako 80 mestách a obciach po celej krajine.
- Intenzívne kurzy českého jazyka pre dospelých a deti. Takmer 1500 ukrajinských nútených migrantov sa zúčastnilo kurzu.
- Organizácia kultúrnych podujatí vrátane tanečných, hudobných alebo cirkusových tvorivých dielní, športových podujatí a detských dní, výtvarných a cukrárskych workshopov a pod.
- Integračné opatrenia pre ukrajinské ženy a ich deti: mentoring, podpora duševného a fyzického zdravia, art-terapia atď.
- Uskutočnenie prieskumu o súčasnom stave a potrebách ukrajinských nútených migrantov. Cieľom štúdie bolo pomôcť štátu pri tvorbe strategických materiálov v oblasti integrácie Ukrajincov v krajine.

PRVKY, KTORÉ PRISPELI K REALIZÁCII PROJEKTU

Podpora a efektívna spolupráca s partnermi projektu.

Dynamika a štruktúra nútenej migrácie z Ukrajiny do Poľska v dôsledku rozsiahlej invázie ruska

Od začiatku rozsiahlej invázie ruska na územie Ukrajiny v roku 2022 významná časť ukrajinských nútených migrantov našla útočisko a medzinárodnú ochranu v Poľsku. Stavom k augustu 2024 počet žiadostí podaných ukrajinskými nútenými migrantmi o pridelenie štatútu dočasnej ochrany v Poľsku dosiahol viac ako 1,8 milióna osôb, z toho 957,5 tisíc bolo v krajine oficiálne zaregistrovaných¹. Pozitívna dynamika rastu počtu ukrajinských občanov, ktorí získali štatút dočasnej ochrany v Poľsku, bola pozorovaná do septembra 2022, potom došlo k poklesu o viac ako 300 tisíc osôb (obr. 1). Dôvodom bol návrat nútených migrantov na územie Ukrajiny, ako aj sťahovanie do tretích krajín.

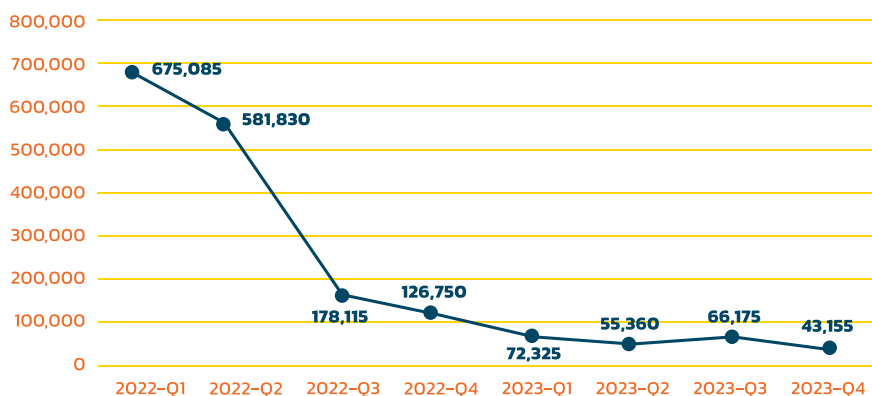

Obr. 1. Počet občanov Ukrajiny na území Poľskej republiky s platným štatútom dočasnej ochrany (stavom ku koncu mesiaca), počet osôb, 2022-2024².

Ukrajinskí nútení migranti vo svojej väčšine prišli do Poľska v prvej polovici roku 2022, o čom svedčí aj dynamika rozhodnutí o udelení štatútu dočasnej ochrany (obr. 2). Áno, v prvej polovici roku 2022 tento štatút získalo 80,5 % všetkých Ukrajincov, ktorí prišli do Poľska v priebehu roku 2022, a to aj vzhľadom na to, že v tomto roku bol vo všeobecnosti štatút dočasnej ochrany udelený viac ako 1,5 miliónu občanov Ukrajiny. V roku 2023 však celkový počet pozitívnych rozhodnutí o udelení takéhoto štatútu v Poľsku bol niečo viac ako 237 tisíc.

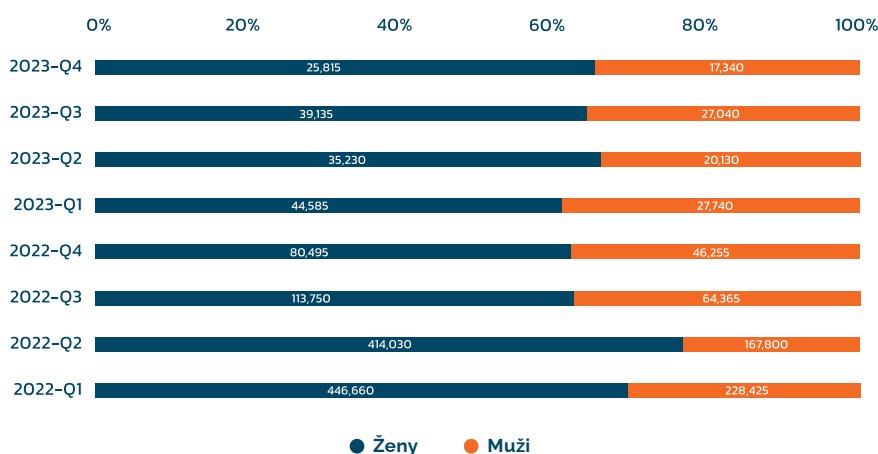
¹ UNHCR. (2024). Ukraine Refugee Situation - <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine#category-25-520683>

² Eurostat. (2024), Decisions granting temporary protection by citizenship, age and sex. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_asytpfq_custom_9902919/default/table?lang=en

Obr. 2. Dynamika pozitívnych rozhodnutí o udelení štatútu dočasnej ochrany občanom Ukrajiny, počet rozhodnutí, štvrťročné údaje, 2022-2023³.

Hlavný podiel (67 %) občanov Ukrajiny, ktorí získali štatút dočasnej ochrany v Poľsku počas 2022 – 2023, tvoria ženy. Z pohľadu dynamiky však pozorujeme, že podiel mužov v roku 2022 tvoril v priemere 34 %, zatiaľ čo v priebehu druhého polroka 2023 bolo to 40-41% mužov.

Obr. 3. Dynamika pozitívnych rozhodnutí o udelení štatútu dočasnej ochrany občanom Ukrajiny, rozdelenie podľa pohlavia, štvrťročné údaje, 2022-2023⁴.

Podiel detí vo veku do 18 rokov bol najväčší počas prvého polroka 2022 a skladal 53,56 % v prvom štvrťroku 2022 a 40,44 % v druhom štvrťroku 2022. V druhej polovici roku 2022 a počas roku 2023 priemerný podiel detí, ktorým bol v Poľsku udelený štatút dočasnej ochrany, bol nižší a predstavoval iba 26%⁵.

³ Eurostat. (2024), Decisions granting temporary protection by citizenship, age and sex. https://ec.europa.eu/eurostat/data-browser/view/migr_asytpfq_custom_9902919/default/table?lang=en

⁴ Eurostat. (2024), Decisions granting temporary protection by citizenship, age and sex. https://ec.europa.eu/eurostat/data-browser/view/migr_asytpfq_custom_9902919/default/table?lang=en

⁵ Eurostat. (2024), Decisions granting temporary protection by citizenship, age and sex. https://ec.europa.eu/eurostat/data-browser/view/migr_asytpfq_custom_9902919/default/table?lang=en

Politika Poľska voči ukrajinským vojnovým migrantom

Za účelom implementácie Smernice EÚ o dočasnej ochrane č. 2001/55/EC pre občanov Ukrajiny, ktorí prekročili hranice po 24. februári 2022, v Poľsku dňa 12. marca 2022 bol prijatý Zákon O pomoci občanom Ukrajiny v súvislosti s ozbrojeným konfliktom na území tohto štátu. Podľa tohto dokumentu Ukrajinci, ktorí vstúpili bezprostredne na územie Poľska po 24. februári 2022, získali právo na:

- Pobyť na území Poľskej republiky v priebehu 18 mesiacov, začínajúc od 24. februára 2022 (teda do 24. augusta 2023);
- Pridelenie identifikačného kódu (Numer identyfikacyjny Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności – PESEL), ktorý je dostupný od 16. marca 2022;
- Zamestnanie a uskutočnenie podnikateľskej činnosti za rovnakých podmienok ako pre občanov Poľska;
- Bezplatné vzdelanie, najmä štúdium na vysokej škole;
- Množstvo sociálnych dávok a benefitov (ide najmä o jednorazovú dávku vo výške 300 zlotých na každú osobu, ktorá získala štatút dočasnej ochrany; mesačná platba za starostlivosť o deti vo veku do 18 rokov v hodnote 500 zlotých pre každé dieťa; program Dobrý štart pre žiakov škôl a materských škôlok;
- Bezplatná lekárska starostlivosť (každý občan Ukrajiny, ktorý sa legálne nachádza v Poľsku, má zaručený prístup do systému štátnej zdravotnej starostlivosti, rovnako ako poľskí občania, ktorí sú poistení Štátnym fondom ochrany zdravia (NFZ));
- Otvorenie bankového účtu⁶.

Okrem toho bol určený spôsob poskytnutia pomoci občanom Ukrajiny zo strany vojvodstiev a orgánov miestnej samosprávy, najmä zabezpečenia ubytovania alebo zaručenia troch jedál denne pre skupinu ľudí.

Každý subjekt, najmä fyzická osoba, ktorá vedie domácnosť a garantuje bývanie a stravu občanom Ukrajiny utekajúcim pred vojnou, môže získať finančnú pomoc, ak uzavrie dohodu s gminou. Pomoc sa stanovuje na obdobie 60 dní a jej výška bola neskôr upresnená v nariadení Rady Ministrov a predstavovala 40 zlotých na osobu denne deň (tzv. štyridsať plus).

Upozorňujeme, že občania Ukrajiny strácajú (budú zbavení) štatútu dočasnej ochrany, ak opustia územie Poľska na dobu dlhšiu ako 30 dní.

Počas rokov 2022-2024 poľská legislatíva, ktorá upravovala podmienky pobytu a sociálne záruky pre ukrajinských migrantov so štatútom dočasnej ochrany, niekoľkokrát prechádzala viacerými zmenami a doplneniami. Konkrétne 14. decembra

⁶ Nowelizacja ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa - Urząd do Spraw Cudzoziemców - Portal Gov.pl. Urząd Do Spraw Cudzoziemców. <https://www.gov.pl/web/udsc/weszla-w-zycie-ustawa-o-pomocy-obywatelom-ukrainy-w-zwiazku-z-konfliktem-zbrojnym-na-terytorium-tego-panstwa#UA>

2022 Sejm Poľskej republiky odhlasoval novelizáciu Zákona O pomoci občanom Ukrajiny v súvislosti s ozbrojeným konfliktom na území tohto štátu», kde sa počítalo so zavedením osobnej účasti na úhrade ubytovania. Ukrajinci získali právo bývať v dočasnom ubytovaní zadarmo len počas prvých 120 dní od ich prvého príchodu do Poľska. Občania Ukrajiny, ktorí žijú v takýchto miestach v Poľsku viac ako 120 dní, od marca 2023 sú nútení platiť 50 % prostriedkov vlastného výživného, ale nie viac ako 40 zlotých za deň, a od mája 2023 – 75 % prostriedkov. Tieto zmeny sa nedotkli zraniteľných kategórií (zdravotne postihnutých osôb, tehotných žien, žien s deťmi do veku do jedného roka, osôb v dôchodkovom veku, žien s tromi a viac deťmi, osôb v ťažkej situácii)⁷.

Podľa najnovších zmien, ktoré nadobudli platnosť 1. júla 2024, sa štatút dočasnej ochrany pre ukrajinských migrantov v Poľsku predĺžil do 30. septembra 2025 a postup registrácie PESEL bol zmenený⁸. Okrem toho sa rozšíril prístup k zdravotníckym službám, rodinným a sociálnym dávkam od ZUS (inštitúcia sociálneho poistenia), najmä sa zvýšila výška mesačných dávok pre dieťa vo veku do 18 rokov z 500 zlotých na 800 zlotých (rovnako ako pre občanov Poľska)⁹. Podmienkou poberania sociálnych dávok na deti a pomoci Dobrý štart sa však stalo vykonanie povinného školského programu alebo programu príslušného predškolského vzdelávania v Poľsku¹⁰.

Podľa najnovších zmien boli tiež zrušené kompenzácie nákladov na bývanie a stravu pre utečencov, ktoré vznikli majiteľom súkromného majetku, a jednorazová finančná podpora vo výške 300 zlotých¹¹. Financovanie príspevkov na bývanie a potraviny pre ukrajinských utečencov, ktorí sú v ťažkej situácii, bolo od 1. júla 2024 možné len za podmienky podpísania zmluvy s miestnym vojvodstvom alebo orgánom miestnej samosprávy. Okrem toho došlo k zmenám v postupe získavania povolenia na prechodný pobyt občanov Ukrajiny v Poľsku, ako aj termíny vydávania takýchto povolení¹².

⁷ Гусак, Д. (2023) Міграційна криза в Республіці Польща внаслідок російсько-української війни: Літопис Волині. Всеукраїнський науковий часопис, 28, 209 – 214. DOI <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2023.28.28>;

⁸ Закон про допомогу громадянам України (2024, July 15) <https://ukraina.interwencjaprawna.pl/>

⁹ Закон про допомогу громадянам України (2024, July 15) <https://ukraina.interwencjaprawna.pl/>

¹⁰ Димидюк, Д. (2024) Допомога «Родина 800+» за умови навчання у польській школі. Розмова з представником відділу моніторингу і адвокації Українського дому у Варшаві Олександром Пестриковим. <https://naszwybir.pl/800-plyus-polska-shkola/>

¹¹ Закон про допомогу громадянам України (2024, July 15) <https://ukraina.interwencjaprawna.pl/>

¹² Закон про допомогу громадянам України (2024, July 15) <https://ukraina.interwencjaprawna.pl/>

Úloha občianskej spoločnosti pri pomoci ukrajinským núteným migrantom

Podľa odhadov Poľského ekonomického inštitútu (Polish Economic Institute) za prvé tri mesiace rozsiahlej invázie ruska na územie Ukrajiny dosiahli výdavky Poľska na pomoc ukrajinským utečencom na území tejto krajiny 25,4 miliárd zlotých (5,45 miliárd eur alebo približne 0,97 % HDP), z čoho súkromné výdavky bežných občanov Poľska skladali nie menej ako 5,5 miliárd zlotých (približne 1,18 miliardy eur). Treba zdôrazniť, že napríklad v roku 2021 občania Poľska na charitatívne účely prispeli celkovo 3,9 miliardy zlotých (0,83 miliárd eur)¹³. To znamená, že za prvé tri mesiace masovej nútej migrácie Ukrajincov do Poľska občania tejto krajiny zmobilizovali viac prostriedkov vo forme darov a pomoci ako za celý rok 2021 na všetky druhy pomoci¹⁴. Na začiatku rozsiahlej vojny, keď bol prúd utečencov najmasovejší, do pomoci Ukrajincov sa zapojilo asi 77 % poľskej komunity. Prejavovalo sa to rôznymi formami: od bežných finančných darov až po rôzne druhy dobrovoľníckej práce či bezplatného poskytovania svojho vlastného ubytovania ako miesta pobytu pre utečencov¹⁵.

Pri analýze spontánnej túžby občanov Poľska a pripravenosti na sebaobetovanie sa mnohí výskumníci zhodujú v tom, že masívny prílev nútených migrantov z Ukrajiny sa stal hlavným impulzom pre zintenzívnenie bezprecedentného rozvoja sociálneho kapitálu v Poľsku¹⁶.

Ukrajincov podporovali poľské úrady, štátne a podnikateľské štruktúry, mimovládne organizácie aj bežní občania. Rýchlo sa vyvinul model ochrany migrantov, ktorý prepájal formálne a neformálne prostriedky pomoci zo strany štátnych a neštátnych inštitúcií s cieľom efektívneho prekonania krízy, pričom vedúcu úlohu v týchto procesoch zohrávali humanitárne organizácie a organizácie ukrajinskej diaspóry¹⁷.

K podpore vysídlených osôb sa aktívne zapojili aj mimovládne organizácie, ktoré v podstate prevzali najväčšie objemy práce: svoju činnosť začali hneď po začiatku ruskej agresie proti Ukrajine tak v zóne humanitárnej krízy (na poľsko-ukrajinskej hranici a v pohraničnom páse), ako aj v celej krajine. Hoci ich práca bola v prvých dňoch vojny trochu chaotická a spontánna, neskôr dokázali medzi sebou nadviazať komunikáciu a začali vytvárať prvé krízové štáby na komunitnej úrovni, aby spojili svoje úsilie¹⁸.

Mimovládne organizácie vykonávali činnosť, v ktorej je možné vyzdvihnúť kľúčové opatrenia na podporu Ukrajincov, ako sú: zabezpečenie spoľahlivého miesta na dočasný pobyt, koordinácia dobrovoľníckej práce, poskytovanie psychologickej, informačnej a právnej podpory, bezplatné vedenie kurzov poľského jazyka, zbieranie

¹³ Baszczak, Ł., Kielczewska, A., Kukołowicz, P., Winciewicz, A., Zyzik, R. (2022), How Polish society has been helping refugees from Ukraine, Polish Economic Institute, Warsaw. <https://pie.net.pl/wp-content/uploads/2022/07/Pomoc-pol-spol-UKR-ENG-22.07.2022-C.pdf>

¹⁴ Baszczak, Ł., Kielczewska, A., Kukołowicz, P., Winciewicz, A., Zyzik, R. (2022), How Polish society has been helping refugees from Ukraine, Polish Economic Institute, Warsaw. <https://pie.net.pl/wp-content/uploads/2022/07/Pomoc-pol-spol-UKR-ENG-22.07.2022-C.pdf>

¹⁵ Baszczak, Ł., Kielczewska, A., Kukołowicz, P., Winciewicz, A., Zyzik, R. (2022), How Polish society has been helping refugees from Ukraine, Polish Economic Institute, Warsaw. <https://pie.net.pl/wp-content/uploads/2022/07/Pomoc-pol-spol-UKR-ENG-22.07.2022-C.pdf>

¹⁶ Sroda, M., Zielińska, E. (2022) Masowa pomoc w masowej ucieczce, Ed. Elzbieta Morawska, ISNS UW, Warszawa. https://www.isns.uw.edu.pl/pliki/wydawnictwa/Ukraina_WWW.pdf

¹⁷ Долінська, О. (2024, 26 квітня) Прибуття українських вимушених мігрантів до Польщі у перші тижні повномасштабної війни: допомога та основні актори, Закордонне українство: від дослідження історії до прогнозу розвитку: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Київ, ТОВ «Гео-принт». 306–309.

¹⁸ Долінська, О. (2024, 26 квітня) Прибуття українських вимушених мігрантів до Польщі у перші тижні повномасштабної війни: допомога та основні актори, Закордонне українство: від дослідження історії до прогнозу розвитку: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Київ, ТОВ «Гео-принт». 306–309.

prostriedkov na potreby migrantov¹⁹. Okrem toho značná časť organizácií ukrajinskej diaspóry, ktoré pôsobili v Poľsku, preorientovala svoju činnosť a zamerala sa na pomoc ukrajinským utečencom²⁰.

Od marca roku 2022 vďaka UNHCR bol prijatý Model koordinácie utečencov (Refugee Coordination Model, RCM) s cieľom reagovať na náhly prílev utečencov z Ukrajiny a uľahčiť koordinované prístupy, ktoré boli v súlade s prioritami vlády a zároveň maximalizovať komplementárnosť zdrojov a vplyv na rôznych úrovniach. Na základe lokálneho prístupu boli v Mazovskom, Malopoľskom, Lublinskom a Podkarpatskom vojvodstvách založené medzirezortné Fóra pre koordináciu utečencov (RCF), aby sa zabezpečilo, že partneri a miestne orgány budú riadne informovaní a spoločne budú plánovať opatrenia v reakcii na utečeneckú krízu. Táto spoločná skúsenosť špecializovaných aktérov RCF mala zabezpečiť integráciu politík vo veci utečencov, práva a humanitárnych princípov a všetkých možných sektorových reakcií, a takto spojiť vedúcu rolu vlády, miestnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti. V roku 2022 na realizáciu tohto modelu UNHCR v Poľsku sa zapojilo 50 národných partnerov²¹. V roku 2023 bolo zapojených 83 partnerských organizácií, z toho 6 organizácií je zastupiteľských agentúr OSN, 24 – medzinárodných mimovládnych organizácií, 4 – náboženské mimovládne organizácie, zvyšok sú poľské národné mimovládne organizácie a charitatívne nadácie, ktoré zase mohli zapájať partnerské organizácie občianskej spoločnosti²².

V roku 2023 poľský model koordinácie utečencov, založený na humanitárnych princípoch a partnerstve, prešiel významnými zmenami, ktoré pokračovali aj v roku 2024: Fórum pre koordináciu utečencov (RCF) v Poľsku bolo revidované s cieľom zefektívniť stretnutia, zachovať flexibilitu ako nástroj, prehĺbiť medzisektorovú spoluprácu a spoluprácu s miestnymi organizáciami a organizáciami vedenými utečencami²³. Viac ako 80 národných organizácií z celej krajiny podpísalo Plán reakcie na príchod utečencov (RRP) na rok 2024, čo predstavuje nárast o 67 % oproti predchádzajúcemu roku²⁴. Úspešný komplexný prístup Poľska zahŕňa rôzne zainteresované strany vrátane štátnych inštitúcií na rôznych úrovniach, miestnych a medzinárodných mimovládnych organizácií (NGO), agentúr OSN, náboženských organizácií, Hnutia Červeného polmesiaca a Červeného kríža, miestnych komunít, vedeckých inštitúcií a súkromného sektora²⁵. Konkrétne, súkromný sektor ponúka nielen možnosti financovania poľským organizáciám, ale podporuje utečencov aj prostredníctvom pracovných príležitostí; medzinárodné organizácie a agentúry OSN naďalej aktívne podporujú miestnych aktérov určením iniciatív financovania. Vďaka práci partnerov naprieč sektormi (ochrana, zdravie a výživa, bývanie a ubytovanie, živobytie, ekonomická integrácia a vzdelávanie) zabezpečujú koordinačné mechanizmy zosúladienie informácií a zdrojov²⁶.

¹⁹ Долінська, О. (2024, 26 квітня) Прибуття українських вимушених мігрантів до Польщі у перші тижні повномасштабної війни: допомога та основні актори, Закордонне українство: від дослідження історії до прогнозу розвитку: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Київ, ТОВ «Гео-принт». 306–309

²⁰ П'ятковська, О. (2022) Функціональні пріоритети українських мігрантських організацій у Польщі після початку повномасштабної агресії Росії. Multidimensionality of Ukrainian-Polish cooperation: genesis, particularities and prospects Scientific monograph [science eds. T. Astramovich-Leik, Ya. Turchyn, O. Horbach]. Riga, Latvia : "Baltija Publishing", 2022. 360 p.:

²¹ UNHCR. (2023) Poland: Poland Chapter of Ukraine Situation Regional Refugee Response Plan 2023. <https://data.unhcr.org/en/documents/details/99093>

²² UNHCR. (2023) Poland: Poland Chapter of Ukraine Situation Regional Refugee Response Plan 2023. <https://data.unhcr.org/en/documents/details/99093>

²³ UNHCR. (2024) Poland: Poland Chapter of Ukraine Situation Regional Refugee Response Plan 2024, URL: <https://data.unhcr.org/en/documents/details/106305>

²⁴ UNHCR. (2024) Poland: Poland Chapter of Ukraine Situation Regional Refugee Response Plan 2024, URL: <https://data.unhcr.org/en/documents/details/106305>

²⁵ UNHCR. (2024) Poland: Poland Chapter of Ukraine Situation Regional Refugee Response Plan 2024, URL: <https://data.unhcr.org/en/documents/details/106305>

²⁶ UNHCR. (2024) Poland: Poland Chapter of Ukraine Situation Regional Refugee Response Plan 2024, URL: <https://data.unhcr.org/n/documents/details/106305>

Príklady dobrej praxe spolupráce mimovládnych organizácií v Poľsku a orgánov miestnej samosprávy pri riešení problémov ukrajinských vojnových migrantov

NÁZOV OBČIANSKEHO ZDRUŽENIA

NADÁCIA NAŠA VOĽBA, UKRAJINSKÝ DOM VO VARŠAVE

Nadácia vznikla ako iniciatíva v roku 2004. Poľsko-ukrajinská skupina priateľov vo Varšave sa rozhodla začať svoju činnosť z podpory migrantov prichádzajúcich do Poľska, a tak v roku 2009 sa skupina aktivistov oficiálne zaregistrovala ako Nadácia Naša voľba. Od roku 2014 Naša voľba odštartovala organizáciu Ukrajinský dom vo Varšave.

Hlavným cieľom činnosti Nadácie Ukrajinský dom je podpora a pomoc ukrajinskej komunite v Poľsku prostredníctvom realizácie projektov v informačnej, vzdelávacej a kultúrnej sfére.

NÁZOV PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

**KOALÍCIA UKRAJINSKÝCH ORGANIZÁCIÍ
NÁRODNOSTNÝCH MENŠÍN A MIGRANTOV**

PARTNERI PROJEKTU

Združenie Ukrajincov v Poľsku (sídlo vo Varšave a 10 regionálnych oddelení), Nadácia Naša voľba (Varšava), Fundácia Zustricz (Krakov), Fundácia Kaleidoskop kultúr (Vroclav)

MIESTO REALIZÁCIE

Varšava, Krakov, Vroclav, Przemyśl

TRVANIE REALIZÁCIE

Marec 2021 – október 2022

TYPY AKTIVÍT V RÁMCI PROJEKTU A JEHO DOPADY

Diagnostika situácie menšinových organizácií a organizácií migrantov (marec-október 2021)

V rámci diagnostiky bola zistená aktuálna situácia organizácií a vedúcich v jednotlivých vojvodstvách, bariéry, s ktorými vo svojej činnosti zápasia, ako aj potreby a predstavy ohľadom ďalšieho rozvoja. Predpokladá vypracovanie správy v jednotlivých vojvodstvách a orgánoch miestnej samosprávy, ktorých sa akcia týka.

Stretnutia zo strategického networkingu (marec 2021 – marec 2022)

Počas realizácie projektu prebiehali sieťové stretnutia pre organizácie z jednotlivých podporných regiónov a pre NGO, inštitúcie a neformálne skupiny, ktoré podporujú migrantov.

Kurz animátorov menšín a migrantov (apríl – október 2021)

V rámci projektu bol organizovaný kurz pre začínajúcich lídrov z migrantských a menšinových komunít (15 osôb, 5 dní školenia). Organizáciu kurzu a nábor uskutočnil Zväz Ukrajincov v Poľsku – pobočka v Przemyšli.

Mentorstvo formálnych a neformálnych lídrov (január - august 2022)

Mentorstvo sa týkalo 12 organizácií, realizovalo sa na základe individuálnej diagnostiky, formou výberu rozvojových úloh a poskytovaním podpory pri ich realizácii. Organizáciu a nábor zamestnancov realizovala partnerská Fundácia Zustricz (Krakov).

Inkubátor iniciatív migrantov a menšín

Inkubátor slúži na podporu nových členov koalície, t. j. neformálnych skupín, miestnych lídrov či organizácií, pri získavaní praktických kompetencií (registrácia organizácie, tvorba webovej stránky, spoluorganizovanie podujatí). Nábor na účasť v inkubátore realizujú partneri projektu pre miestne iniciatívy z každého regiónu. Realizáciu tejto činnosti koordinuje Fundácia Naša voľba.

Spoločná účasť na podujatiach: apríl-jún 2022

- Filmové portréty organizácie
- Fórum partnerstva a integrácie

Účelom Fóra bolo zhrnutie výsledkov práce na projekte, posilnenie vybudovaných kontaktov a vzťahov a vytvorenie platformy pre ďalšiu spoluprácu medzi organizáciami. Jeho dopadom je vypracovanie odporúčaní pre ďalší postup koalície po dobu 3 rokov od ukončenia projektu. Podujatie sa konalo v Ukrajinskom dome v Przemyšli a jeho organizáciu koordinoval Zväz Ukrajincov v Poľsku.

NÁZOV PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

MIGRANCKIE CENTRUM WSPARCIA

MIESTO REALIZÁCIE

Varšava, Poľsko

TRVANIE REALIZÁCIE

01.01.2021 – 31.03.2022

CIELE A ÚLOHY PROJEKTU

Projekt je zameraný na boj proti informačnej, sociálnej a profesionálnej izolácii imigrantov. To zahŕňa informačnú, poradenskú, psychologickú a vzdelávaciu podporu, ako aj budovanie podpornej siete medzi samotnými prisťahovalcami.

Projekt neskôr pokračoval ako CENTRUM WSPARCIA (Centrum podpory)

TYPY AKTIVÍT V RÁMCI PROJEKTU A JEHO DOPADY

Projekt sa skladá z niekoľkých komponentov: poradňa, Národná horúca linka pre vysídlené osoby, individuálne psychologické poradenstvo, Klub vzájomnej podpory Priatelia, Mentorský program pre mentorov kultúry.

Poradňa obsluhuje vysídlené osoby bez predchádzajúceho objednania. Konzultantmi sú imigranti, ktorí plynule hovoria viacerými jazykmi, sú dobre vzdelaní, majú aktuálne znalosti a dlhoročné pracovné skúsenosti. Poskytujú poradenstvo v oblasti:

- legalizácie pobytu a práce;
- daňových povinností;
- zdravotnej starostlivosti a povinného poistenia;
- vzdelávania a školstva;
- získania poľského občianstva;
- hľadania práce, bydliska a iných problémov každodenného života v Poľsku;
- kontroly súboru dokumentov pre konkrétne povolenie;
- pomoci pri podávaní žiadostí;
- pomoci v rôznych krízových situáciách. податкових зобов'язань;

Národná horúca linka. Súbežne s Poradňou funguje Linka dôvery pre migrantov, ktorá ponúka pomoc ľuďom, ktorí sa nemôžu osobne dostať na miesto, kde sa poradňa nachádza.

Individuálne psychologické poradenstvo poskytuje lekár-psychológ-imigrant v ukrajinskom jazyku, v prípade potreby aj v ruštine alebo poľštine. Ide o základné psychologické konzultácie, pomoc v stresových situáciách súvisiacich s migráciou a integráciou, ako aj podporu pri prekonávaní každodenných ťažkostí súvisiacich s rodinným a pracovným životom, podporu pri ťažkých emočných stavoch a formovanie motivácie.

Klub vzájomnej podpory Priatelja je formou psychologickú skupinovú pomoc. Vede ho psychológ-migrant z Ukrajiny. Stretnutia sú zamerané na podporu cudzincov pri prekonávaní každodenných ťažkostí a budovaní motivácie. Psychológ diagnostikuje, či niekto z ľudí potrebuje individuálnu pomoc alebo ďalšiu podporu od odborníkov.

Mentorský program pre mentorov kultúry. Sú to školiace kurzy pre lídrov komunity migrantov, ktorí sa chcú stať kultúrnymi mentormi a pomáhať migrantom, ktorí nehovoria po poľsky, riešiť oficiálne prípady a podporovať ich v ťažkých životných situáciách, ako aj vytvárať sieť na podporu migrantov na základe partnerstva. Program poskytuje školenia prispôbené individuálnym potrebám účastníkov: znalosti v oblasti poľského práva o migrácii a utečencoch, získavanie finančných prostriedkov, práca s ľuďmi z iných kultúr, manažment občianskej organizácie, budovanie miestnych partnerstiev a spolupráca s miestnymi orgánmi.

PRVKY, KTORÉ PRISPELI K REALIZÁCII PROJEKTU

Tento projekt bol realizovaný vďaka grantom z programu Aktívni Obyvatelia – Miestny Fond (Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy), financovaného nadáciou EOG a spolufinancovaného Open Society Foundation, Active Citizens Fund.

NÁZOV PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

CENTRUM PODPORY

MIESTO REALIZÁCIE

Varšava, Poľsko

TRVANIE REALIZÁCIE

2022 – doteraz

CIELE A ÚLOHY PROJEKTU

Poskytovanie pomoci a podpory ukrajinským utečencom

TYPY AKTIVÍT V RÁMCI PROJEKTU A JEHO DOPADY

Infolinka

Horúca linka poskytuje pomoc a podporu ľuďom z Ukrajiny, ktorí prišli do Poľska. Konzultanti poskytujú poradenstvo v otázkach legalizácie pobytu. Poskytujú tiež všeobecné informácie o princípoch fungovania zdravotníctva, úradov, Ministerstva školstva a iných služieb pre občanov. Konzultácie sú poskytované v poľskom a ukrajinskom jazyku.

Poradňa

Poskytovanie širokých a komplexných informácií o nasledovnom: legálnosť pobytu; podpora pri riešení úradných záležitostí; zákonnosť práce a otázky súvisiace so špecifikami poľského trhu práce; vzdelávanie; prístup k zdravotníckym službám; komplexná podpora v krízových situáciách; bydlisko a otázky súvisiace s poľským trhom s nehnuteľnosťami; fungovanie Ukrajinského domu; všeobecné informácie o záležitostiach týkajúcich sa každodenného života.

Bydlisko

Koordinovanie a zosúlad'ovanie ľudí, ktorí poskytujú bývanie zadarmo alebo za verejné náklady podľa «solidárneho» modelu, t. j. človek/rodina – osoba/rodina. Celkovo sa takto podarilo pomôcť viac ako 12 tisíc ľuďom.

Kurzy poľského jazyka

Jazykový kurz pozostáva zo 60 hodín výučby, ktorá prebieha dvakrát alebo trikrát týždenne v malých skupinách počtom 10 až 12 osôb.

Dobrovoľníctvo

Podpora ukrajinských žien od prvého dňa eskalácie vojny. Organizácia a zapojenie dobrovoľníkov do poskytovania pomoci na železničných staniciach a miestach umiestnenia ukrajinských utečencov; preklad návštev ku lekárom, stretnutí v školách a workshopov pre deti. Vo všeobecnosti Ukrajinský dom zozbieral kontakty na viac ako 5000 dobrovoľníkov. V prvom roku vojny splnili takmer 1000 dobrovoľníckych úloh. Nadácia podporila komunitné centrá, Veľvyslanectvo Ukrajiny v Poľskej republike a mnohé mimovládne organizácie pri koordinácii úsilia a iniciatív.

Od 24. februára 2022 do júla 2024 boli poskytnuté služby:

40 246 – osobné konzultácie;

87 586 – konzultácie na infolinke;

14 057 – osôb, ktoré dostali bývanie;

2 569 – žien sa zúčastnilo na klube;

11 881 – účastníkov kultúrnych a integračných podujatí;

1 112 – osôb využilo bezplatné kurzy.

PARTNERI PROJEKTU

German Humanitarian Assistance, Norwegian Refugee Council, UNHCR, Danish Refugee Council

PRVKY, KTORÉ PRISPELI K REALIZÁCII PROJEKTU

Ukrajinský dom bol založený prostredníctvom právnych štruktúr v Poľsku a výberových konaní na získanie finančných zdrojov dostupných prostredníctvom vstupu Poľska do Európskej únie. Ukrajinský dom vo Varšave získal priestory, ktoré poskytla Mestská rada vo Varšave za zvýhodnené ceny v dôsledku vojny na Ukrajine, ktorá sa začala v roku 2014. Poradňa, ktorá bezplatne poskytuje spoľahlivé informácie ukrajinským migrantom, bola spustená ako projekt financovaný Mestskou radou vo Varšave v roku 2016. Medzi partnerov verejného sektora Ukrajinského domu patria štátne inštitúcie: služba sociálnej ochrany obyvateľstva, centrá sociálnej podpory, štátne úrady práce. Rozvoj činnosti Ukrajinského domu po rozsiahlej ruskej invázii v roku 2022 sa uskutočnil vďaka finančnej podpore medzinárodných humanitárnych organizácií, najmä UNHCR, NRC, Save the Children, CARE, HIAS, Mercy Corps, UN Women atď.

VÝZVY ALEBO PROBLÉMY

Finančná nestabilita

Medzinárodné mimovládne organizácie a donori opúšťajú Poľsko, uvedomujúc si, že poľský štát má zdroje na podporu Ukrajincov. Zmeny zákona o osobitnej ochrane Ukrajincov v Poľsku zároveň rušia doterajšiu sociálnu podporu pre ukrajinských utečencov. V dôsledku toho sa Ukrajinci aj občianske združenia, ktoré v súčasnosti pracujú na ich podpore, ocitli v ťažkej finančnej situácii.

Politická neistota

Hoci poľská politická vrstva naďalej prejavuje širokú podporu Ukrajine a Ukrajincom, zatiaľ nemá dlhodobé plány na integráciu Ukrajincov do poľskej spoločnosti. Štát nemá dobre vybudovanú inštitucionálnu infraštruktúru, ktorá by bola schopná naďalej podporovať mimovládne organizácie pod vedením Ukrajiny, ktoré v súčasnosti poskytujú služby uľahčujúce integráciu Ukrajincov do poľskej spoločnosti. Týka sa to národnej, regionálnej aj mestskej úrovne verejnej správy. Rovnako štát nemá dlhodobé programy na podporu integrácie ukrajinských utečencov do rôznych vrstiev poľskej spoločnosti, najmä vzdelávanie, zdravotnú starostlivosť, odbornú podporu.

Skomplikovala sa aj priama komunikácia medzi Ukrajinským domom a prezidentom Varšavy, tiež sú problémy aj pri priamej spolupráci s mestskou radou.

Ruská propaganda

Ruská propaganda je aktívna v zvyšovaní sociálneho napätia, najmä presúvaním zodpovednosti na ukrajinských migrantov za ťažkosti v každodennej organizácii napríklad poľského školstva či zdravotníctva.

NÁZOV OBČIANSKEHO ZDRUŽENIA

FUNDÁCIA MAMA – 2022

Fundácia bola založená v roku 2022 po začatí rozsiahlej invázie ruska na územie Ukrajiny. Hlavnými zakladateľmi sú ukrajinskí nútení migranti v Poľsku. Mesto Varšava, Poľsko.

Poslanie organizácie: podporovať ukrajinské ženy s deťmi pri ich efektívnej integrácii do poľskej spoločnosti a pomáhať im prispievať k ekologicky vyváženému a vedecky podloženému rozvoju Poľska, Ukrajiny a celej EÚ.

NÁZOV PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

TVORBA ENVIRONMENTÁLNYCH VEDECKÝCH A POPULÁRNYCH KNÍH A VZDELÁVACÍCH MATERIÁLOV PRE DETI A ŽENY

ÚLOHA ORGÁNOV MIESTNEJ SAMOSPRÁVY

Podpora činnosti organizácie a nefinančná pomoc pri realizácii projektov.

MIESTO REALIZÁCIE

Varšava

TRVANIE REALIZÁCIE

Od začiatku rozsiahlej invázie do ruska až doteraz

CIELE A ÚLOHY PROJEKTU

- 1) Zabezpečenie ukrajinských detí populárnou vedeckou environmentálnou literatúrou. Čítanie kníh o prírode výrazne znižuje úroveň stresu a zvyšuje pozitívne emócie. Pozitívne emócie otvárajú deťom nové možnosti a pomáhajú im vyrovnať sa s vojnovou traumou.
- 2) Podpora rozvoja vedecky odôvodneného ekologického vzdelávania a ekologickej politiky

NÁZOV PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

«ZELENÉ STRETNUTIA»

MIESTO REALIZÁCIE

Varšava

TRVANIE REALIZÁCIE

2022 – 2024

CIELE A ÚLOHY PROJEKTU

«Zelené stretnutia» sú rôzne podujatia, prednášky a workshopy pre deti, mládež a ženy, ktoré sú určené na podporu prehlbovania integrácie a vzájomného porozumenia medzi Ukrajincami, ktorí žili v Poľsku pred začiatkom rozsiahlej invázie, miestnym obyvateľstvom (Poliakmi) a ukrajinskými utečencami, ktorí boli nútení opustiť Ukrajinu v roku 2022.

TYPY AKTIVÍT V RÁMCI PROJEKTU A JEHO DOPADY

Pravidelné online a offline stretnutia pre deti ukrajinských nútených migrantov vo Varšave. Deti sa stretávajú, učia sa, hrajú sa, diskutujú a rozširujú si vedomosti o prírode a environmentálnych problémoch. Učia sa tiež písať ekologické rozprávky a realizovať «zelené» projekty. «Zelené» stretnutia robia deťom radosť, dodávajú im nové myšlienky, sny a sebavedomie.

NÁZOV PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

**SIEŤ UKRAJINSKÝCH ŽIEN-EKOLOGIČIEK V POĽSKU
A KRAJINÁCH EÚ (NUWE-PL-EU)**

MIESTO REALIZÁCIE

Varšava. Pripojilo sa ešte 5 krajín

TRVANIE REALIZÁCIE

Od decembra 2022 a doteraz

CIELE A ÚLOHY PROJEKTU

1. Nadväzovanie vzťahov a spájanie úsilí ukrajinských žien-utečieniek s cieľom vzájomnej podpory.
2. Vývoj a realizácia nápadov a spoločných projektov, výmena skúseností.
3. Vývoj vysokokvalitných vzdelávacích materiálov a politík.
4. Spoločné štúdium cudzích jazykov a rozvoj ďalších zručností.

VÝZVY ALEBO PROBLÉMY

Nevyhnutnosť finančnej podpory

NÁZOV OBČIANSKEHO ZDRUŽENIA

**KOALÍCIA UKRAJINSKEJ MLÁDEŽE V POĽSKU
«24. AUGUST» (KOALÍCIA 24/08)**

Organizácia je v štádiu vytvárania. Od decembra 2023 do augusta 2024 – prípravná fáza a registrácia.

NÁZOV PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

**SKÚMANIE POTRIEB UKRAJINSKEJ MLÁDEŽE V POĽSKU A RUSKEJ
DEZINFORMÁCIE V POĽSKOM JAZYKU NA TELEGRAM-KANÁLOCH**

**KONSOLIDÁCIA UKRAJINSKEJ MLÁDEŽE V POĽSKU PRI
PRESADZOVANÍ UKRAJINSKÝCH ZÁUJMOV A KOMUNIKÁCIE S
MIESTNYMI ÚRADMI**

PARTNERI PROJEKTU

Študenti Varšavskej univerzity
Združenie ukrajinských študentov
Charitatívny fond UDONATION
Mimovládna organizácia PanEurope Kyiv

MIESTO REALIZÁCIE

Varšava a Malopoľské vojvodstvo všeobecne

TRVANIE REALIZÁCIE

Začiatok je naplánovaný na 24 augusta 2024

CIELE A ÚLOHY PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

1. Uľahčenie nadviazania komunikácie a vytvárania sietí ukrajinských nútených migrantov s miestnymi obyvateľmi pomocou sociálne prospešných iniciatív;
2. Zvýšenie ekologického povedomia migrantov a obyvateľov Poľska;
3. Podpora pozitívneho obrazu ukrajinských utečencov v poľskej spoločnosti vďaka ich zapojeniu do eko-sociálnych iniciatív miestneho obyvateľstva;
4. Poskytovanie humanitárnej pomoci ukrajinským utečencom.

TYPY AKTIVÍT V RÁMCI PROJEKTU A JEHO DOPADY

- Aktívna účasť na konzultáciách a diskusiách o otázkach zahraničnej politiky, ako aj apelovanie na štátne orgány v otázkach týkajúcich sa záujmov ukrajinskej mládeže v Poľsku;
- rozvoj a implementácia vzdelávacích programov pre ukrajinskú mládež, ktoré prispievajú k jej profesionálnemu a osobnému rozvoju;
- organizovanie systému mentoringu, ktorý pomáha nováčikom prispôbiť sa poľskému univerzitnému a odbornému prostrediu a získať nevyhnutnú podporu;
- organizovanie vzdelávacích kurzov a seminárov pre ukrajinskú mládež, ktorá hľadá možnosti pre zamestnanie a stáže v Poľsku;
- iniciovanie a podpora iniciatív zameraných na rozvoj a interakciu ukrajinskej mládeže s inými relevantnými komunitami v Poľsku;
- rozvoj partnerstiev s občianskymi a odbornými organizáciami pre spoločnú prácu na projektoch a konsolidáciu úsilia o dialóg medzi Ukrajinou a Poľskom;
- informačné kampane o vojne vedenej ruskom proti Ukrajine a o ruských dezinformáciách v Poľsku, usporiadané pre poľskú mládež s cieľom zlepšiť a posilniť vzájomné porozumenie;
- organizovanie verejných diskusií a okrúhlych stolov za účasti zástupcov úradov a verejnosti s cieľom prediskutovať aktuálne otázky, ktoré zaujímajú ukrajinskú mládež v Poľsku;
- neustála analýza situácie, spojenej s ukrajinskou mládežou v Poľsku a v zahraničí, analýza iných problémov s cieľom poskytnúť profesionálnu podporu ukrajinskej mládeži v analytickej sfére;
- príprava štúdií, odborných stanovísk a analytických materiálov k problematike skúmanej predstaviteľmi ukrajinskej mládeže;
- vykonávanie vedeckých a výskumných prác v oblasti sociálnych a humanitných vied;
- organizovanie a usporiadanie konferencií, výstav a kongresov;

- spolupráca so súkromnými osobami, štátnymi organizáciami a inštitúciami, masmédiami;
- údržba internetových portálov.

PRVKY, KTORÉ PRISPĚLI K REALIZÁCIÍ PROJEKTU

- Zahraničnopolitický postoj Poľska voči Ukrajine;
- veľký počet ukrajinských študentov v Poľsku;
- výber úspešnej kombinácie ľudí v tíme;
- kontakty s občianskou spoločnosťou.

VÝZVY ALEBO PROBLÉMY

- Právne komplikácie, najmä ohľadom možnosti oficiálnej registrácie;
- Vonkajšie činitele (napríklad, zmeny na Veľvyslanectve Ukrajiny v Poľskej republike).

NÁZOV OBČIANSKEHO ZDRUŽENIA

**ŠTUDENTSKÁ SAMOSPRÁVA
VARŠAVSKEJ UNIVERZITY**

NÁZOV PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

DISKUSNÁ PLATFORMA DEŇ UKRAJINY

MIESTO REALIZÁCIE

Varšava

TRVANIE REALIZÁCIE

December 2023 – február 2024

CIELE A ÚLOHY PROJEKTU

Organizovanie konferencií, diskusií a podujatí s cieľom diskusie a hľadania riešení problémov ukrajinských nútených migrantov v Poľsku

TYPY AKTIVÍT V RÁMCI PROJEKTU A JEHO DOPADY

Uskutočnila sa medzinárodná konferencia za účasti vedúcej projektu «Varšavská univerzita pre Ukrajinu», zástupcu primátora Varšavy, vedúceho Centra migračných štúdií Varšavskej univerzity, ako aj popredných vedcov Poľskej akadémie VIED, výskumníkov, novinárov, zástupcov samospráv a študentov.

Diskusné témy:

- Ako sa dá zlepšiť vzájomné porozumenie a spoluprácu medzi Ukrajincami a Poliakmi na rôznych úrovniach, od občianskej spoločnosti až po medzištátne vzťahy?
- Ako sa dá zlepšiť spoluprácu medzi Poľskom a Ukrajinou v kontexte európskych a medzinárodných iniciatív? (Interreg)
- Ako riešiť otázku migrácie a podporovať integráciu Ukrajincov v Poľsku a Poliakov na Ukrajine?

NÁZOV OBČIANSKEHO ZDRUŽENIA

FUNDÁCIA «AIDUA»

Fundácia bola oficiálne registrovaná v apríli 2022. Hlavné oblasti činnosti: charitatívne aktivity pre ľudí, ktorí sa ocitli v ťažkej životnej situácii, obeť ozbrojených konfliktov a vojen v krajine a v zahraničí; humanitárna pomoc; sociálna pomoc; študijné, vzdelávacie a výchovné aktivity; ochrana zdravia a života; činnosť v oblasti kultúry a umenia, ochrany kultúrnych hodnôt a tradícií.

NÁZOV PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

**ORGANIZÁCIA UPRATOVANIA PARKOV, PARČÍKOV,
ÚZEMÍ V BLÍZKOSTI VODNÝCH NÁDRŽÍ;
ORGANIZÁCIA SKLADOV NA ZHROMAŽĎOVANIE
HUMANITÁRNEJ POMOCI OD OBYVATEĽSTVA**

ÚLOHA ORGÁNOV MIESTNEJ SAMOSPRÁVY

Otvorenosť miestnych orgánov k spolupráci. Práce sprevádzajú zástupcovia Odboru komunikácií a zelenej výsadby, mestskej rady, správ knižníc a ďalší zástupcovia miestnych úradov a orgánov samosprávy.

MIESTO REALIZÁCIE

Varšava a 20 miest Poľska

TRVANIE REALIZÁCIE

Od apríla 2022 a dodnes

CIELE A ÚLOHY INICIATÍVY

1. Uľahčenie nadviazania komunikácie a vytvárania sietí ukrajinských nútených migrantov s miestnymi obyvateľmi pomocou spoločensky užitočných iniciatív;
2. Zvýšenie ekologického povedomia migrantov a obyvateľov Poľska;
3. Podpora pozitívneho obrazu ukrajinských utečencov v poľskej spoločnosti vďaka ich zapojeniu do eko-sociálnych iniciatív miestneho obyvateľstva;
4. Organizovanie podujatí na získavanie finančných prostriedkov a humanitárnu podporu
5. Poskytovanie humanitárnej pomoci ukrajinským utečencom.

TYPY AKTIVÍT V RÁMCI PROJEKTU A JEHO DOPADY

- Informovať o upratovaní čistení rôznych areálov.
- Poskytnutie ľuďom potrebného vybavenia, rukavíc a vriec na odpad.
- Zorganizovanie odvozu vyzbieraného odpadu.
- Zorganizovanie miesta na zbieranie humanitárnej pomoci.
- Zorganizovanie triedenia, balenia prepravy vyzbieraných vecí.

NÁZOV PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

MIGRAČNÉ KONZORCIUM

Migračné konzorcium je združením 9 občianskych združení: Stowarzyszenie Interwencji Prawnej, Polskie Forum Migracyjne, Ukraiński Dom, Stowarzyszenie NOMADA, Homo Faber, Fundacja Polska Gościnność, Migrant Info Point, Amnesty International Polska, Helsińska Fundacja Praw Człowieka

MIESTO REALIZÁCIE

Poľsko

TRVANIE REALIZÁCIE

Od 2017 a doteraz

CIELE A ÚLOHY INICIATÍVY

Poslaním je pracovať pre utečencov a migrantov tak, aby každý z nich mohol naplno využívať svoje práva a slobody. Hlavnou úlohou je vytvorenie širokej platformy pre spoločnú činnosť, výmenu skúseností, zvyšovanie kvality práce a verejnú diskusiu v oblasti migrácie a integrácie v Poľsku.

Konzorcium je demokratickou platformou spolupráce, vďaka ktorej je činnosť organizácií, ktoré sú jeho súčasťou, koordinované pre maximálne využitie zdrojov, ktoré má každá organizácia k dispozícii a ich výmenu s inými subjektmi.

TYPY AKTIVÍT V RÁMCI PROJEKTU A JEHO DOPADY

Fórum spolupráce a integrácie je sieť pravidelnej spolupráce mimovládnych organizácií pôsobiach v oblasti migrácie a integrácie v celom Poľsku. Fóra sa zúčastňuje viac ako 50 občianskych združení z 19 miest. Kľúčové oblasti spolupráce sú výmena vedomostí, výmena zdrojov, blahobyt a advokácia.

Akadémia migrácie

Migračná akadémia je hybridný nástroj na získavanie vedomostí a kompetencií v oblasti riadenia migrácie pre orgány miestnej samosprávy a mimovládne organizácie. Platforma obsahuje vzdelávacie a odborné materiály o integrácii ľudí s migračnými a utečeneckými skúsenosťami v Poľsku, najmä na miestnej úrovni.

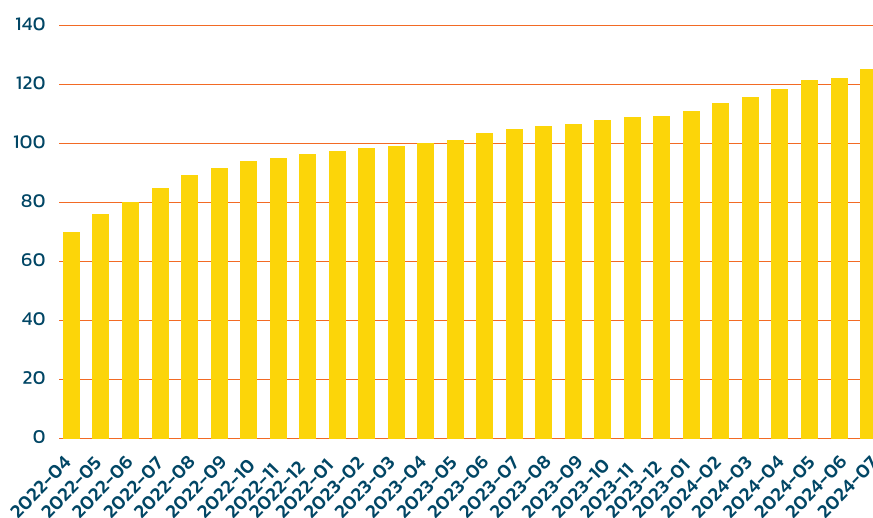
Realizácia výskumu a príprava analytických správ najmä o aktuálnych problémoch integrácie migrantov a utečencov.

Predkladanie politických poznámok a odporúčaní orgánom vlády Poľska na rôznych úrovniach.

Dynamika a štruktúra nútenej migrácie z Ukrajiny do Slovenskej republiky v dôsledku rozsiahlej invázie ruska

Po rozsiahlej invázii ruska na Ukrajinu 22. februára 2022 časť ukrajinských vojnových migrantov našla útočisko a medzinárodnú ochranu na Slovensku. O udelenie dočasnej ochrany v tejto krajine požiadalo stavom k 25. augustu 2024 takmer 153 tisíc osôb, z toho 125 tisíc bolo oficiálne zaregistrovaných¹.

Dynamika získavania štatútu dočasnej ochrany pre nútených migrantov z Ukrajiny sa vyznačovala stabilným nárastom (aj keď nevýrazným) počtu ukrajinských občanov na Slovensku. Za obdobie od apríla 2022 do júla 2024 celkový počet utečencov sa zvýšil o viac ako 50 % a dosiahol viac ako 124 tisíc osôb. Túto tendenciu sa dá vysvetliť tak, že vojnoví migranti o túto krajinu vždy mali záujem, ako aj o jej blízkosť k Ukrajine. Slovensko je tiež považované za miesto, odkiaľ je možné vycestovať do ďalších krajín. Pre obmedzené možnosti prijať značný počet migrantov sú tieto objemy zároveň aj malé v porovnaní s ostatnými susednými štátmi (obr. 1). Okrem toho, geografická blízkosť Slovenskej republiky k Ukrajine ovplyvňuje tendenciu vojnových migrantov vracieť sa do vlasti.

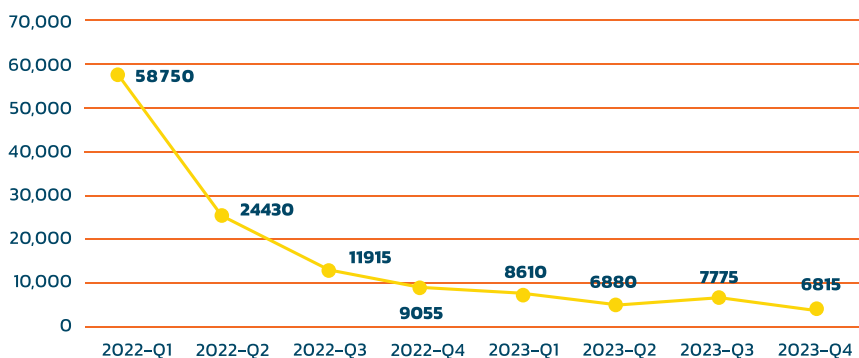
Obr. 1. Počet občanov Ukrajiny na území Slovenskej republiky s platným štatútom dočasnej ochrany (stavom ku koncu mesiaca), počet osôb, 2022-2024².

Štatistické údaje Eurostatu³ ukazujú, že väčšina ukrajinských nútených migrantov, ktorí získali štatút dočasnej ochrany, prišla na Slovensko v prvých dvoch štvrtrokoch 2022. Celkovo prišlo viac ako 80 tisíc osôb. V priebehu celého roka 2023 však tempo príchodu nútených migrantov klesla na 30 tisíc osôb (obr. 2).

¹ UNHCR (2024). Ukraine Refugee Situation – Data Explanatory Note. Operational Data Portal. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine#category-25-520683>

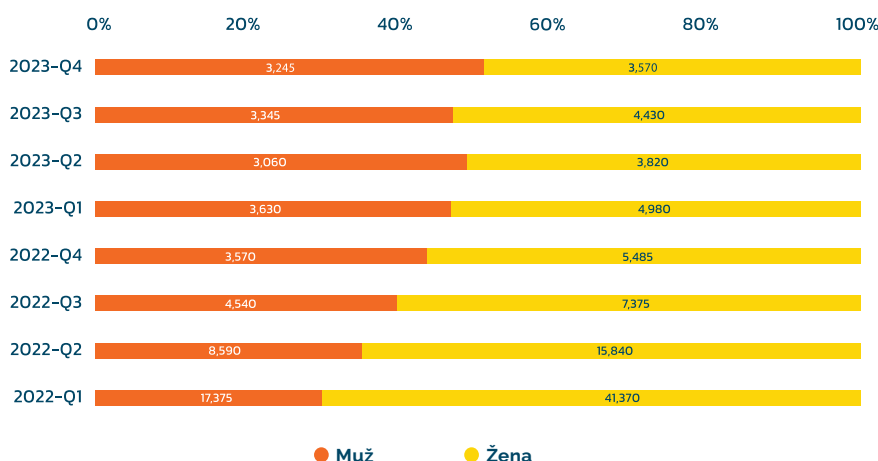
² Eurostat (2024). Data Browser. Decisions granting temporary protection by citizenship, age and sex – quarterly data. Statistics. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/bookmark/684d8bce-a18d-4ac7-a3c0-69f2b38f2770?lang=en>

³ Eurostat (2024). Data Browser. Decisions granting temporary protection by citizenship, age and sex – quarterly data. Statistics. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/bookmark/684d8bce-a18d-4ac7-a3c0-69f2b38f2770?lang=en>

Obr. 2. Dynamika pozitívnych rozhodnutí o udelení štatútu dočasnej ochrany občanom Ukrajiny, počet rozhodnutí, štvrťročné údaje, 2022-2023

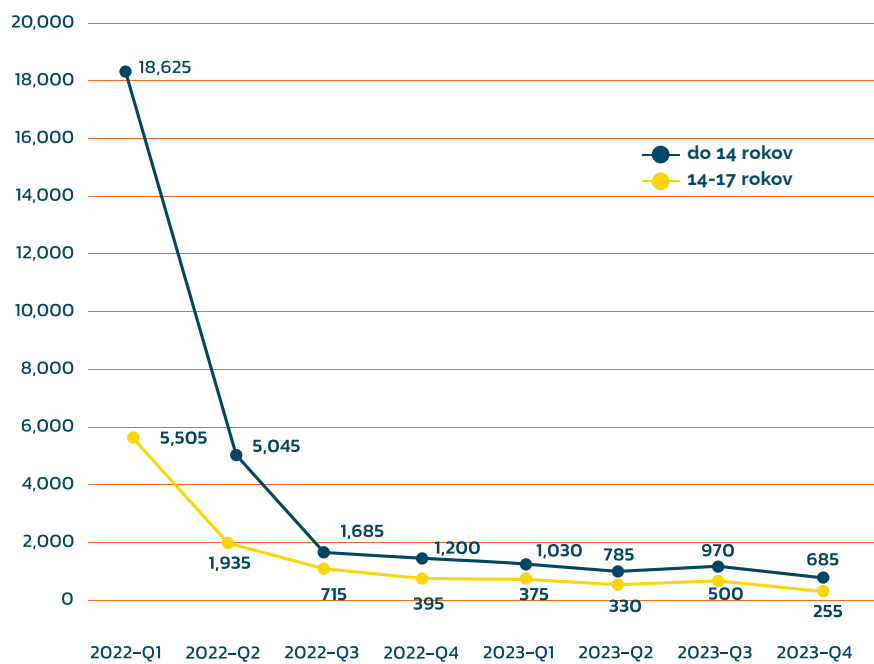
Medzi nútenými migrantmi, ktorí získali štatút dočasnej ochrany na obdobie 2022-2023 na Slovensku, prevládali ženy (65 %) nad mužmi (35 %). To bolo typické pre rok 2022, pretože práve vtedy prišla hlavná časť utečencov, a to viac ako 100 tisíc osôb. Avšak v roku 2023 dynamika sa zmenila, pretože sa vyrovnal podiel medzi pohlaviami a bol už 44 % pre mužov a 56 % pre ženy (obr. 3). Hoci počet nútených migrantov v roku 2023 bol oveľa menší – 30 tisíc osôb.

Obr. 3. Dynamika pozitívnych rozhodnutí o udelení štatútu dočasnej ochrany občanom Ukrajiny, rozdelenie podľa pohlavia, štvrťročné údaje, 2022-2023⁴.

Údaje Eurostatu o podiele ukrajinských detí na Slovensku, ktoré prišli v rokoch 2022-2023, ukazujú, že väčšinu z nich tvorili deti vekom do 14 rokov (75 %). Deti vo veku 14 až 17 rokov tvorili 25 %. Väčšina z nich prišla v prvých dvoch štvrťrokoch 2022, a to 78 %. Deti oboch vekových kategórií vo všeobecnosti tvorili takmer 30 % (to je 40 tisíc ľudí) zo všetkých vojnových migrantov za dva roky (2022-2023) od začiatku rozsiahlej invázie ruska na územie Ukrajiny.

⁴ Eurostat (2024). Data Browser. Decisions granting temporary protection by citizenship, age and sex (Male & Female) quarterly data. Statistics. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/bookmark/d13f30bd-749d-4625-abff-b15eb744511a?lang=en>

Obr. 4. Dynamika pozitívnych rozhodnutí o udelení štatútu dočasnej ochrany ukrajinským deťom, rozdelenie podľa veku ('do 14 rokov' a 'od 14 do 17 rokov'), štvrťročné údaje, 2022-2023⁵.

⁵ Eurostat (2024). Data Browser. Decisions granting temporary protection by citizenship, age and sex (Less than 14 years & From 14 to 17 years) – quarterly data. Statistics. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/bookmark/bcf76946-bge6-473c-a98d-9a599ecaa09c?lang=en>

Politika Slovenska voči ukrajinským vojnovým migrantom

Od začiatku rozsiahlej invázie ruských vojsk na územie Ukrajiny Slovensko prejavilo solidaritu s vojnovými migrantmi, prijímajúc, pomáhajúc, poskytujúc podporu a prístup k rôznym službám. Na všetkých úrovniach – od národnej až po miestnu – vládne orgány okamžite zaujali priateľský postoj a v mnohých sektoroch zaviedli systém opatrení zameraných na lepšie uspokojovanie potrieb vysídlených osôb. Od 4. marca 2022 v súlade s článkom 5 Smernice 2001/55/ES o dočasnej ochrane (vykonávacie rozhodnutie Rady EÚ č. 2022/382), štatút nútených migrantov sa stal jedným zo spôsobov, ako zaručiť prístup k právam, zamestnanosti, sociálnej ochrane a verejným službám.

Vnútroštátnu legislatívu Slovenskej republiky v oblasti migrácie upravuje viacero zákonov. Napríklad, Zákon č. 404/2011 O pobyte cudzincov, ktorého posledná novela nadobudla účinnosť 1. januára 2023. Zmeny umožnili osobám so štatútom dočasnej ochrany pokračovať v prístupe k súkromnému bývaniu mimo humanitárnych centier a útulkov vďaka dotáciám, umožnili prístup k zdravotníckym službám, pracovným a vzdelávacím príležitostiam, vznikla možnosť poberať dávky pre rodiny s deťmi, pre nezamestnaných alebo ľudí so zdravotným postihnutím⁶. Zákon presídleným osobám z Ukrajiny priznal aj právo požiadať o prechodný alebo trvalý pobyt. Dôležitý je zákon č. 480/2002 o udeľovaní útočiska, ktorý bol naposledy novelizovaný v máji 2023. Do platnosti vstúpil v júni toho istého roku. Je príznačné, že zmeny sa týkali vysídlených osôb z Ukrajiny so štatútom dočasnej ochrany. Novela upravila poskytovanie pomoci pre takéto osoby a predĺžila jej platnosť. Upresnenia týkajúce sa účinnosti Zákona boli doplnené uznesením vlády SR č. 179/2023 Z.z. Z najnovších právnych dokumentov treba spomenúť aj uznesenie vlády č. 218 z 8. decembra 2023, nariadenie parlamentu č. UV-46703/2023 z 28. novembra 2023 a uznesenie vlády č. 93 z 15. septembra 2023, ktoré sa zameriavajú na problematiku prijímania presídlených osôb z Ukrajiny na Slovensku, poskytovanie podpory a organizovanie podujatí v sociálnej oblasti a pod.⁷

Dôsledkom toho je, že v krajine neexistuje autonómna integračná legislatíva⁸. Konkrétne, miesto migračnej problematiky v politike je stanovené aj v strategickom dokumente Integračná politika Slovenskej republiky, ktorý bol schválený uznesením vlády Slovenskej republiky č. 45 z 29. januára 2014. Nie je to tak dávno, v roku 2021, štát prijal program Migračná politika Slovenskej republiky: perspektíva do roku 2025. Jeho hlavným cieľom je dobre organizovaná pracovná migrácia s cieľom zabezpečiť integráciu migrantov, bezpečnosť svojich občanov a ich dlhodobé spolužitie⁹. Napriek tomu, že kurz bol prijatý ešte pred začiatkom agresie ruskej federácie proti Ukrajine, jeho účinok sa rozšíril aj na ukrajinských vojnových migrantov. Celkovo v období 2022-2024 Parlament a vláda Slovenskej republiky pravidelne prijímali normatívne dokumenty

⁶ UNHCR (2024). Ukrainian situation. Regional refugee response plan. Geneva, Switzerland: UNHCR. pp. 183-199.

⁷ UNHCR (2024). Refworld. Global Law & Policy Database. URL: [https://www.refworld.org/search?ordedesc&page=1&sm_country_name\[\]=Slovakia&sm_country_name%20\[\]=Slovakia&sort=score](https://www.refworld.org/search?ordedesc&page=1&sm_country_name[]=Slovakia&sm_country_name%20[]=Slovakia&sort=score)

⁸ European Union (2024). Governance of migrant integration in Slovakia. European Commission. European Website on Integration. URL: https://migrant-integration.ec.europa.eu/index.php/country-governance/governance-migrant-integration-slovakia_en#legislation

⁹ Integral Human Development (2024). Country profiles – Slovakia. URL: <https://migrants-refugees.va/country-profile/slovakia/>

s pozitívnym vzťahom k Ukrajincom, čo bolo reakciou na udalosti na Ukrajine. Na jednej strane, to umožnilo vojnovým migrantom z Ukrajiny neustále prekračovať štátne hranice, aby zostali v Slovenskej republike. Na druhej strane, Slovensko sa tiež vnímalo ako miesto, odkiaľ je možné vycestovať do ďalších krajín. Platnosť vyššie uvedených dokumentov dopĺňal núdzový plán na prípad mimoriadnych situácií v súvislosti s masovým príchodom migrantov z Ukrajiny v období rokov 2022-2023. Je pravidelne aktualizovaný¹⁰.

Vo všeobecnosti stratégia Slovenskej republiky na rok 2024 je zameraná na ochranu práv vojnových migrantov, občanov ďalších krajín a tých, ktorým hrozí, že sa stanú bez štátnej príslušnosti pri úteku pred vojnou na Ukrajine. Ťažisko pozornosti štátu sa sústreďuje na podpore implementácie udržateľných strednodobých a dlhodobých riešení a garantovanie lepších podmienok pre nútených migrantov pre rozširovaní vlastných možností. Stratégia vychádza z cieľov, ktoré odrážajú reakciu národnej vlády Slovenska na situáciu na Ukrajine¹¹, a to:

- vojnoví migranti by mali mať možnosť získať prístup k právnemu statusu, ochrane a iným právam;
- vojnoví migranti so zdravotným postihnutím by mali mať prístup k cielenej podpore a pomoci;
- sociálno-ekonomická integrácia vojnových migrantov do slovenských komunít by sa mala posilňovať, ich sebestačnosť by sa mala zvyšovať;
- posilnenie sociálnej súdržnosti medzi migrantmi a spoločnosťou, ktorá ich prijala.

Treba poznamenať, že so začiatkom vojny ruskej federácie proti Ukrajine národné a miestne orgány sa aktívne podieľali na integrácii, adaptácii a poskytovaní služieb vysídleným osobám z Ukrajiny, ktoré získali štatút dočasnej ochrany. Migračná politika štátu v období 2022-2024 bola flexibilná, o čom svedčí aj zavedenie dôležitých novín do súčasnej legislatívy a vznik nových uznesení a nariadení parlamentu a vlády Slovenskej republiky ako reakcia na dianie v susednej krajine. V procese realizácie cieľov vládne orgány na rôznych úrovniach často spolupracovali s mimovládnyimi organizáciami na podporu migrantov z Ukrajiny.

¹⁰ European Union (2024). Governance of migrant integration in Slovakia. European Commission. European Website on Integration. URL: https://migrant-integration.ec.europa.eu/country-governance/governance-migrant-integration-slovakia_en

¹¹ UNHCR (2024). Ukrainian situation. Regional refugee response plan. Geneva, Switzerland: UNHCR. pp. 189-190.

Úloha občianskej spoločnosti pri pomoci ukrajinským núteným migrantom

Od začiatku vojny proti Ukrajine zohrával dôležitú úlohu pri podpore vojnových migrantov z Ukrajiny verejný sektor, a to miestne komunity a aktivisti vrátane dobrovoľníkov, národných a miestnych mimovládnych organizácií. Všetky tieto organizácie zamerali svoje úsilie na zabezpečenie, vytváranie a zlepšovanie podmienok pre integráciu, adaptáciu a ochranu migrantov v štáte a spoločnosti. V spolupráci s národnými a miestnymi vládnymi orgánmi poskytovali pomoc v oblasti ochrany, vzdelávania, zdravotnej starostlivosti, v otázkach rodovo podmieneného násillia, starostlivosti o deti atď. Bolo to dôležité pre podporu solidarity a sociálnej súdržnosti medzi nútenými migrantmi z Ukrajiny a slovenskou komunitou a štátom, ktorý ich prijal.

Napriek vytváraniu priaznivého prostredia na ochranu migrantov a ich práv na Slovensku na obdobie rokov 2022 – 2024 konštatujeme, že je stále potrebný pokrok v takých otázkach, akými sú dostupné bývanie, prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a pracovným možnostiam na podporu sebestačnosti a sociálno-ekonomickej integrácie vojnových migrantov. Všetky tieto problémy objektívne ovplyvnili integráciu občianskych organizácií do procesu podpory dostatočnej úrovne poskytovania rôznych služieb pre utečencov z Ukrajiny¹².

Zároveň je potrebné poznamenať, že na Slovensku neexistujú poradné orgány v otázkach integrácie. Bezprostredne po začiatku vojny došlo k posilneniu spolupráce medzi občianskou spoločnosťou a štátom pri riešení problémov integrácie osôb, ktoré dostali medzinárodnú ochranu. Občianske združenia začali poskytovať služby a realizovať integračné programy na miestnej a národnej úrovniach¹³. Pre konsolidáciu formátu partnerstva pri prekonávaní migračných problémov v novembri 2022 Ministerstvo vnútra a občianske združenia iniciovali podpísanie Memoranda o spolupráci pri riešení mimoriadnej situácie v súvislosti s príchodom veľkého počtu ľudí z Ukrajiny na územie Slovenskej republiky spôsobeným eskaláciou ozbrojeného konfliktu na území Ukrajiny¹⁴.

Príkladom partnerských vzťahov medzi štátom a verejným sektorom bol vytvorený **Medzirezortný slovenský útvar pre plánovanie reakcie na potreby utečencov**, ktorý združoval viac ako dvadsať účastníkov – národné mimovládne a medzinárodné organizácie, ako aj časť príslušných agentúr OSN. Všetky spolupracujú s dobrovoľníkmi, akademickými a kultúrnymi združeniami s cieľom posilniť interakciu a komplementaritu pri poskytovaní osvedčených postupov na uspokojenie potrieb nútených migrantov.

¹² UNHCR (2024). Ukrainian situation. Regional refugee response plan. Geneva, Switzerland: UNHCR. pp. 185-186.

¹³ European Union (2024). Governance of migrant integration in Slovakia. European Commission. European Website on Integration. URL: https://migrant-integration.ec.europa.eu/country-governance/governance-migrant-integration-slovakia_en

¹⁴ Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky (2022). Memorandum o spolupráci pri riešení mimoriadnej situácie v súvislosti s príchodom veľkého počtu ľudí z Ukrajiny na územie Slovenskej republiky spôsobeným eskaláciou ozbrojeného konfliktu na území Ukrajiny. Verzia final 18.10.2022. URL: https://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/participacia/2022/Konferencia_Na%20spolupraci%20zalezi/Memorandum%20o%20spolupraci%20Ukrajina%20OPS%20verzia%20final%2018.10.2022.pdf

Základným aspektom je zapojenie organizácií vedených ženami a ženami-utečenkami, ktorý je kľúčový pre zabezpečenie inkluzívnosti a efektívneho riešenia problémov. To poskytuje možnosti pre náležité reagovanie na uspokojenie rôznorodých potrieb migrantov¹⁵.

Ďalším príkladom je **Slovenská humanitná rada** ako dobrovoľnícke centrum, ktoré spojilo viac ako sto humanitárnych a charitatívnych organizácií a nadácií zameraných na zlepšenie podmienok pre integráciu nútených migrantov do slovenskej spoločnosti. Ide o rôzne organizácie, ktoré ponúkajú pomoc, služby, technickú údržbu a poradenstvo pre sociálne slabších ľudí a ľudí so zdravotným postihnutím. Ich činnosť je zameraná na ukrajinských migrantov prichádzajúcich na Slovensko pri hľadaní útočiska¹⁶.

Okrem toho medzi verejnými organizáciami, ktoré pomáhali vojnovým migrantom, boli dosť aktívne aj náboženské. Najčastejšie formy ich pomoci boli humanitárne a informačno-poradenské. Tieto organizácie ponúkali aj kurzy slovenčiny, pomoc v administratívnych záležitostiach, hľadani bývania a práce.

Vo všeobecnosti je spektrum služieb poskytovaných mimovládnyimi organizáciami núteným migrantom z Ukrajiny dosť široký. Niektorí z nich svoju prácu zameriavajú na spoluprácu za účelom rozvoja a poskytovania rôznej humanitárnej pomoci, problematiku sociálnej inklúzie a globálneho vzdelávania. Ďalšie organizácie sa zameriavajú na vzdelávanie, pracovné poradenstvo a poskytnutie balíku vedomostí z finančnej gramotnosti. Okrem toho existuje skupina organizácií združených na pomoc pri hľadaní bývania pre utečencov a na riešenie s tým súvisiacich problémov: od údržby až po opatrenia v prospech sociálne slabých ľudí a ľudí so zdravotným postihnutím. Na Slovensku sú tiež organizácie zamerané na podporu spoločensky užitočných aktivít ukrajinských migrantov, najmä v oblasti vzdelávania, sociálnej pomoci, zdravotníctva, športu, kultúry a ekológie¹⁷.

So začiatkom vojny sa občianske združenia v Slovenskej republike okamžite zapojili do procesov pomoci ukrajinským vojnovým migrantom a ich integrácii do nového prostredia. Činnosť organizácií bola zameraná na rôzne aspekty pomoci Ukrajincom pri ich rýchlej a efektívnej adaptácii: od humanitárnej pomoci až po poskytovanie konzultácií, informácií a služieb. Úspech pri riešení aktuálnych problémov migrantov dosť často závisel od spolupráce so štátom a medzinárodnými inštitúciami na národnej a miestnej úrovni. Tento formát partnerstva je na Slovensku prezentovaný v mnohých prípadoch.

¹⁵ UNHCR (2024). Ukrainian situation. Regional refugee response plan. Geneva, Switzerland: UNHCR. p. 196.

¹⁶ Integral Human Development (2024). Country profiles – Slovakia. URL: <https://migrants-refugees.va/country-profile/slovakia/>

¹⁷ Integral Human Development (2024). Country profiles – Slovakia. URL: <https://migrants-refugees.va/country-profile/slovakia/>

Príklady dobrej praxe spolupráce mimovládnych organizácií na Slovensku a orgánov miestnej samosprávy pri riešení problémov ukrajinských vojnových migrantov

NÁZOV OBČIANSKEHO ZDRUŽENIA

ČLOVEK V OHROZENÍ

Človek v ohrození je občianska nezisková organizácia založená v roku 1999 skupinou novinárov, ktorých znepokojovali dôsledky konfliktu pre civilné obyvateľstvo vo vtedajšom Kosove. Vznikla ako reakcia na krízové situácie vyskytujúce sa vo svete. Odvtedy sa jej činnosť začala rozširovať. Organizácia sa zaoberá poskytovaním humanitárnej pomoci a dlhodobými projektmi spolupráce v otázkach rozvoja, podpory ľudských práv a globálneho vzdelávania. Od polovice roku 2016 organizácia sa zlúčila s českou organizáciou Člověk v tísni (People in Need) a realizuje projekty sociálnej integrácie v rôznych komunitách Slovenska. Do roku 2016 združenie Človek v ohrození fungovalo ako verejné združenie a po zlúčení so združením Človek v Človek v tísni funguje ako nezisková organizácia. Po zlúčení sa stala súčasťou medzinárodnej siete People in Need. Organizácia organizuje medzinárodný festival dokumentárnych filmov One world.

Kľúčové oblasti činnosti: ciele pomoc, interakcia s miestnymi partnermi a efektívne využívanie finančných zdrojov.

Poslanie organizácie spočíva v účinnej pomoci ľuďom, ktorí trpeli následkami vojenských konfliktov, prírodných katastrof a autoritárskych režimov. Vďaka vzdelávacej činnosti a práci v slovenských komunitách organizácia prispieva k rozvoju otvorenej, tolerantnej a inkluzívnej spoločnosti.

NÁZOV PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

PROGRAM SOCIÁLNEJ INTEGRÁCIE DETÍ Z UKRAJINY

PARTNERI PROJEKTU

Oddelenie školstva a mládeže Mestský úrad Žilina (Slovensko), Liga za duševné zdravie

POPIS PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

MIESTO REALIZÁCIE

Žilina (Slovensko), materská škôlka

TRVANIE REALIZÁCIE

Január – február 2023 p. a doteraz

CIELE A ÚLOHY PROJEKTU

Adaptácia detí ukrajinských nútených migrantov na miestne prostredie, jedlo a denný režim

TYPY AKTIVÍT V RÁMCI PROJEKTU A JEHO DOPADY

V rámci projektu boli organizované stretnutia za účasti pracovníkov odboru školstva a mládeže Mestského úradu Žilina, vedenia a učiteľov materských škôl v Žiline, pedagógov, logopédov, učiteľov, rodičov detí, ktoré sú vojnovými migrantmi, a zástupcov Človek v ohrození. Všetky zúčastnené strany súhlasili s vytvorením rodičovského združenia, ktoré prispeje k procesu adaptácie detí ukrajinských nútených migrantov na miestne prostredie. Bola dohodnutá a koordinovaná práca v týchto otázkach:

- logopedická a psychologická pomoc deťom;
- komunikácia medzi rodičmi, zamestnancami MŠ, organizáciou Človek v ohrození a oddelením školstva a mládeže Mestského úradu v Žiline;
- pedagogický sprievod procesu učenia sa a adaptácie detí v materskej škole.

PRVKY, KTORÉ PRISPELI K REALIZÁCII PROJEKTU

- konštruktívne želanie všetkých zúčastnených strán (vedenia a zamestnancov MŠ, rodičov detí a rôznych odborníkov) dosiahnuť pozitívny výsledok;
- zapojenie odborníkov (psychológov, logopédov a učiteľov) do procesu riešenia problému.

VÝZVY ALEBO PROBLÉMY

- jazyková bariéra a ťažkosti v komunikácii;
- finančné problémy ukrajinských nútených migrantov;
- stres, psychické traumy a čiastočné odcudzenie od sociálnej participácie detí;
- iné preferencie stravy a režim dňa v materskej škôlke.

NÁZOV OBČIANSKEHO ZDRUŽENIA

ČLOVEK V OHROZENÍ

NÁZOV PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

SOS UKRAJINA

PARTNERI PROJEKTU

SlovakAid, špecializované agentúry Organizácie Spojených národov (UNHCR), miestne orgány v mestách, kde bola prax implementovaná

POPIS PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

MIESTO REALIZÁCIE

Najprv na ukrajinsko-slovenských hraniciach a neskôr v mestách ako sú Ubl'a, Veľké Slemence, Vyšné Nemecké, Košice, Prešov, Banská Bystrica, Žilina, Bardejov, Svidník, Lučenec, Zvolen, Liptovský Mikuláš, Liptovský Hrádok a Spišská Nová Ves.

TRVANIE REALIZÁCIE

24. február 2022 p. a doteraz

CIELE A ÚLOHY PROJEKTU

Poskytovanie humanitárnej pomoci a psychosociálna podpora ukrajinských vojnových migrantov

TYPY AKTIVÍT V RÁMCI PROJEKTU A JEHO DOPADY

Aktívna práca v rozmanitých odvetviach prebiehala v mnohých obciach Slovenska. Od začiatku vojny bola vojnovým migrantom z Ukrajiny poskytnutá významná humanitárna pomoc, a to 2 200 ton humanitárnej pomoci pre viac ako 52 tisíc ľudí, bolo zariadených nábytkom a domácimi spotrebičmi 14 útočísk a 12 modulových domov, zrekonštruované 4 obecné domy a postavený 1 montovaný dom. Okrem toho bolo 615 rodinám poskytnuté teplé zimné oblečenie a obuv.

Osobitná pozornosť bola venovaná psychologickému pomoci. Boli organizované súkromné aj skupinové stretnutia s psychológmi pre cca 1700 osôb a uskutočnilo sa 60 psychologických podujatí, školení a seminárov.

Celkovo sa pomoc poskytovala v troch hlavných oblastiach: ochrana detí, vzdelávanie a sociálna integrácia. V oblasti ochrany detí bol úspešne vytvorený bezpečný priestor pre deti a ich opatrovníkov. V rámci tohto programu sa deti všetkých vekových kategórií môžu zúčastňovať pravidelných aktivít zameraných na uľahčenie sociálnej interakcie, poskytovanie emocionálnej a fyzickej úľavy, zníženie stresu a úzkosti a podporu vzťahov. Deti mali možnosť pravidelne sa zúčastňovať na formálnom a neformálnom vzdelávaní, aby si zabezpečili proces učenia a integrácia do slovenského vzdelávacieho systému. Organizácia uskutočnila 57 verejných podujatí pre cca 1500 ľudí a viac ako 1300 dobrovoľníckych podujatí s deťmi.

Organizácia poskytovala podporu vo vzdelávacom procese prostredníctvom individuálnych a skupinových školení, mentoringu a poradenstva s cieľom zamestnania. Na stretnutia zástupcov pôvodného obyvateľstva a nútených migrantov sa využívali bezpečné miesta. Usporadúvali sa tu stretnutia, skupinové podujatia, festivaly a kultúrne programy. Tieto opatrenia boli zamerané na podporu a posilnenie sociálnej integrácie, čím prispeli k budovaniu súdržnej a tolerantnej spoločnosti. Organizácia zrealizovala 10 školení pre cca 250 učiteľov a školských psychológov, 5 dvojdných podnikateľských školení a 13 podnikateľských grantov, ako aj 10 seminárov pre 100 uchádzačov o zamestnanie a 8 odborných konzultácií pre viac ako 100 tínedžerov.

PRVKY, KTORÉ PRISPELI K REALIZÁCII PROJEKTU

- financovanie od medzinárodných organizácií;
- mobilizácia slovenskej spoločnosti na pomoc Ukrajincom
- včasnosť, rýchlosť a reaktivita poskytnutej pomoci.

VÝZVY ALEBO PROBLÉMY

- obmedzenie času a materiálnych zdrojov;
- prírodné podmienky na poskytovanie humanitárnej pomoci;
- ťažkosti v procese integrácie a adaptácie ukrajinských vojnových migrantov do slovenskej spoločnosti.

NÁZOV OBČIANSKEHO ZDRUŽENIA

LIGA ZA ĽUDSKÉ PRÁVA

Liga za ľudské práva je občianske združenie, ktoré od roku 2005 podporuje utečencov a migrantov na Slovensku. Spája poskytovanie priamych služieb (kvalitná a bezplatná právna pomoc utečencom a migrantom) s advokáciou a strategickými súdnymi spormi v oblasti migračnej, integračnej a azylovej politiky v SR. Organizácia zároveň realizuje školenia pre rôzne profesie zamerané na prácu s cudzincami a vychováva novú generáciu mladých právnikov v problematike migračného práva. Organizácia podporuje transparentnú, dôstojnú a zodpovednú migračnú politiku štátu v otázkach azylu a integrácie.

NÁZOV PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

INTEGRAČNÉ CENTRUM KOŠICKÉHO KRAJA

PARTNERI PROJEKTU

Človek v ohrození, Mareena, miestne orgány Košického kraja, DEDO Foundation, ETP Slovakia, Everyone for the Family, DORKA, Liga za duševné zdravie, Arcidiecézna dobročinná organizácia v Košiciach, Oáz

POPIS PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

MIESTO REALIZÁCIE

Košický kraj (Slovensko)

TRVANIE REALIZÁCIE

Jún 2022 – doteraz

CIELE A ÚLOHY PROJEKTU

Dlhodobá podpora ukrajinských nútených migrantov

TYPY AKTIVÍT V RÁMCI PROJEKTU A JEHO DOPADY

Integračné centrum od svojho vzniku prispieva k zlepšeniu právneho postavenia a ochrane práv nútených migrantov z Ukrajiny. Centrum zvýšilo úroveň sociálnej súdržnosti a zapojenia nútených migrantov do slovenskej spoločnosti. Vojnovým migrantom poskytovalo právne služby, sociálne poradenstvo a pomoc pri orientácii na trhu práce. Iné druhy pomoci: podpora pri umiestňovaní detí do vzdelávacích inštitúcií, príprava právnych dokumentov a overovanie a potvrdzovanie diplomov.

Počet klientov sa za dva roky fungovania Integračného centra zvýšil na viac ako 1400 osôb. Pracovníci poskytli v stredisku priemerne 275 konzultácií mesačne.

Na centrum sa obracali utečenci z Ukrajiny so žiadosťou o pomoc s orientáciou v meste Košice, komunikáciou s úradmi, hľadaním bývania, zamestnaním a zápisom na kurzy slovenského jazyka. Služby zahŕňali psychologické a právne poradenstvo. Organizácia poradila 2331 ľuďom so zamestnaním a zamestnala viac ako 400 z nich, z toho 140 boli nútení migranti z Ukrajiny.

PRVKY, KTORÉ PRISPELI K REALIZÁCII PROJEKTU

- široká geografická spolupráca medzi verejným sektorom a úradmi v Košickom kraji;
- aktívna účasť dobrovoľníkov;
- široká škála aktivít.

VÝZVY ALEBO PROBLÉMY

- obmedzené finančné, materiálne a ľudské zdroje;
- jazyková bariéra a problémy s dorozumievaním;
- proces integrácie a adaptácie na nové podmienky;
- kvantitatívne obmedzenia možností prijímať vojnových migrantov.

NÁZOV OBČIANSKEHO ZDRUŽENIA

LIGA ZA ĽUDSKÉ PRÁVA

NÁZOV PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

PROGRAMOVÝ DOKUMENT INTEGRÁCIA ĽUDÍ Z UKRAJINY

PARTNERI PROJEKTU

Človek v ohrození, Mareena, CVEK, Nadácia Milana Šimečku, ďalšie mimovládne organizácie na Slovensku, miestne a regionálne zastupiteľstvá vlády po celej krajine

POPIS PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

MIESTO REALIZÁCIE

Celé územie Slovenska

TRVANIE REALIZÁCIE

Máj 2022 p. – doteraz

CIELE A ÚLOHY PROJEKTU

Zdokonalenie systému informovania o inkluzívnych opatreniach pre osoby z Ukrajiny so štatútom dočasnej ochrany. Ústredným bodom týchto úsilí je advokácia práv vojnových migrantov vrátane ich sociálno-ekonomickej integrácie a prístupu k cieľným službám.

TYPY AKTIVÍT V RÁMCI PROJEKTU A JEHO DOPADY

Výsledkom spolupráce piatich hlavných mimovládnych organizácií s dlhoročnými skúsenosťami a know-how v oblasti integrácie cudzincov na Slovensku a poskytovania im humanitárnej pomoci bol vypracovaný analytický dokument. Hlavným cieľom projektu je pomoc štátu, obciam a iným subjektom pri vypracovaní integračných opatrení pre osoby s dočasnou ochranou z Ukrajiny. Dokument bol syntézou

veľkého množstva poznatkov a pracovných skúseností o otázkach integrácie pred a počas vojnových udalostí na Ukrajine, ako aj predchádzajúcich výskumov a analýz uskutočnených na Slovensku. Tento analytický dokument sa stal jedným zo zdrojov pre subjekty ohľadom otázok poskytnutia pomoci núteným migrantom z Ukrajiny, ktorí strednodobo a dlhodobo pôsobili a pôsobia na Slovensku.

Jedným z výsledkov práce na programovom dokumente bol návrh na posilnenie potenciálu organizačnej štruktúry zodpovednej za koordináciu integrácie nových migrantov, zapojenie mimovládnych organizácií do tohto procesu, zameranie sa na zber a analýzu údajov, vrátane tzv. potrieb nútených migrantov.

Nemenej dôležitým dôsledkom projektu bola komunikácia a vzájomná podpora medzi obcami a mimovládnymi organizáciami na Slovensku, ako aj ukazovatele o zamestnanosti, živnosti, sociálnych službách, finančnej pomoci, bývaní, prístupe k informáciám a právnej pomoci, zdravotnej starostlivosti, vzdelaní, odbornom školení a jazykových kurzoch. Patrili sem aj opatrenia súvisiace so špecifikami udeľovania štatútu dočasnej ochrany, humanitárnej pomoci a ďalších otázok.

PRVKY, KTORÉ PRISPĚLI K REALIZÁCII PROJEKTU

- národný rozsah programového krytia;
- široké spektrum pokrytia problémov v dokumente.

VÝZVY ALEBO PROBLÉMY

- obmedzené finančné, materiálne a ľudské zdroje;
- heterogénnosť integračného procesu pre každého človeka z hľadiska času a kvality;
- komplexnosť koordinácie interakcie miestnymi a regionálnymi samosprávami, mimovládnymi organizáciami v podmienkach celého štátu.

NÁZOV OBČIANSKEHO ZDRUŽENIA

LIGA ZA ĽUDSKÉ PRÁVA

NÁZOV PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

PRÁVNE SLUŽBY PRE POTREBUJÚCICH NA SLOVENSKU

PARTNERI PROJEKTU

Miestne orgány vlády v Bratislave (Slovensko), Oddelenie cudzineckej polície SR

POPIS PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

MIESTO REALIZÁCIE

Bratislava (Slovensko)

TRVANIE REALIZÁCIE

Marec 2022 – doteraz

CIELE A ÚLOHY PROJEKTU

Poskytovanie právnej pomoci a tlmočnických služieb vojnovým migrantom z Ukrajiny

TYPY AKTIVÍT V RÁMCI PROJEKTU A JEHO DOPADY

Vďaka iniciatíve Liga za ľudské práva zriadil magistrát Bratislavy (Slovensko) po vypuknutí rozsiahlej vojny na Ukrajine informačné stredisko na hlavnej železničnej stanici, aby reagoval na naliehavé potreby utečencov prichádzajúcich z Ukrajiny. Práve tam veľký počet právnikov s podporou dobrovoľníkov poskytoval právnu pomoc a tlmočnicke väčšine vojnových migrantov z Ukrajiny.

Všetky služby, a to právna pomoc, tlmočnicke služby, linka pomoci pre nútených migrantov a informačné webové stránky – boli (a aj sú) poskytované v slovenskom, ukrajinskom a anglickom jazyku. Organizácia tiež nadviazala spoluprácu s Oddelením cudzineckej polície SR, vďaka čomu bola zabezpečená predbežná registrácia osôb žiadajúcich o štatút dočasnej ochrany.

Okrem toho sa organizácia aktívne zapájala do advokácie súvisiacej s právnymi ustanoveniami a integráciou na národnej a komunálnej úrovni, ako aj do budovania kapacít a školení pre obce, tlmočníkov, právnikov a ďalšie zainteresované strany v oblastiach súvisiacich s ochranou vojnových migrantov.

PRVKY, KTORÉ PRISPELI K REALIZÁCII PROJEKTU

- finančná podpora Správy Vysokého komisára OSN pre utečencov (UNHCR);
- široké zapojenie dobrovoľníkov do poskytovania právnych služieb.

VÝZVY ALEBO PROBLÉMY

- možný nárast počtu nútených migrantov z Ukrajiny v budúcnosti;
- nedostatok ľudských, finančných a materiálnych zdrojov na poskytovanie včasnej pomoci.

NÁZOV OBČIANSKEHO ZDRUŽENIA

LIGA ZA ĽUDSKÉ PRÁVA

NÁZOV PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

**PREDCHÁDZANIE XENOFÓBII, RASIZMU A NENÁVISTI
VOČI NÚTENÝM MIGRANTOM**

PARTNERI PROJEKTU

Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky

POPIS PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

MIESTO REALIZÁCIE

Bratislava (Slovensko) ako základné mesto, ale projekt pokrýval celé územie Slovenska

TRVANIE REALIZÁCIE

V roku 2022

CIELE A ÚLOHY PROJEKTU

Predchádzať prejavom xenofóbie a podporiť obete zločinov z nenávisti voči núteným migrantom, ktorí čelia xenofóbii a nenávisti z dôvodu svojej vonkajšej odlišnosti

TYPY AKTIVÍT V RÁMCI PROJEKTU A JEHO DOPADY

V rámci projektu bol organizovaný veľký počet podujatí rôznych formátov po celom Slovensku. Tie hlavné sa však konali v Bratislave.

Organizovali sa mnohé regionálne stretnutia, ktorých kľúčovou témou bolo zvyšovanie povedomia o projekte na národnej a miestnej úrovni štátu.

Boli zorganizované stretnutia s vojnovými migrantmi s cieľom výmeny skúseností pri zvyšovaní ich informovanosti o možnosti získať príslušnú pomoc v prípade, že sa stali obeťami nenávisti.

Prebehla konferencia Integračné fórum, ktorá vytvorila priestor na nadväzovanie kontaktov a výmenu skúseností v oblasti migrácie a integrácie na Slovensku.

Zaznamenalo sa aj množstvo videí, rozhovorov, pripravilo sa veľa článkov a bola organizovaná kampaň na sociálnych sieťach. Všetky materiály sa stali účinným nástrojom na sprostredkovanie verejnosti migračných skúseností nútených migrantov.

Dôležitým výsledkom bolo vypracovanie dokumentu obsahujúceho odporúčania pre odborníkov, ako šíriť informácie o nútenej migrácii a rodovej rovnosti na Slovensku.

Uskutočnili sa aj dve série školení pre právnikov a advokátov o pomoci obetiam nenávisti s cieľom zvýšiť ich profesionálne kapacity.

Boli zorganizované verejné diskusie (vysielané na sociálnych sieťach) s cieľom podeliť sa s verejnosťou v Slovenskej republike o skúsenosti vojnových migrantov.

PRVKY, KTORÉ PRISPELI K REALIZÁCII PROJEKTU

Finančná podpora od Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky v rámci dotačného programu na presadzovanie, podporu a ochranu ľudských práv a slobôd a predchádzanie diskriminácii, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie vo všetkých formách

VÝZVY ALEBO PROBLÉMY

- chýbajúce opatrenia na uľahčenie integrácie vojnových migrantov, ktorí sú vystavení diskriminácii, šikanovaniu a nenávisťným prejavom kvôli svojmu pôvodu, vzhľadu alebo náboženstvu;
- nízka informovanosť verejnosti a politikov o situácii vojnových migrantov na Slovensku.

NÁZOV OBČIANSKEHO ZDRUŽENIA

EQUITA

Equita je mimovládna organizácia, ktorá sa snaží sprístupniť odbornú lekársku starostlivosť zraniteľným skupinám obyvateľstva, ako sú bezdomovci, utečenci a ľudia z marginalizovaných komunít. Organizácia poskytuje lekársku pomoc tým, ktorí nemajú prístup k zdravotnej starostlivosti z dôvodu sociálneho vylúčenia, chudoby, vojenských konfliktov alebo iných humanitárnych katastrof. Činnosť organizácie zahŕňa primárnu zdravotnú starostlivosť, služby v oblasti sexuálneho a reprodukčného zdravia a ľudských práv, ako aj podporu osôb, ktoré prežili rôzne formy násillia. Pre organizáciu je dôležitým aspektom jej fungovania aktívna vedecká a legislatívna advokácia v oblasti prístupu k zdravotnej starostlivosti s cieľom identifikovať systémové nedostatky.

NÁZOV PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

ZDRAVOTNÁ STAROSTLIVOSŤ O NÚTENÝCH MIGRANTOV

PARTNERI PROJEKTU

CARE International, UNICEF, miestne a regionálne orgány Bratislavského kraja

POPIS PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

MIESTO REALIZÁCIE

Bratislavský kraj, Bratislava (Slovensko)

TRVANIE REALIZÁCIE

2022 – doteraz

CIELE A ÚLOHY PROJEKTU

Zvýšiť dostupnosť zdravotníckych služieb pre ukrajinských vojnových migrantov a ich kvalitné a včasné poskytovanie

TYPY AKTIVÍT V RÁMCI PROJEKTU A JEHO DOPADY

V rámci projektu bola poskytnutá zdravotná pomoc núteným migrantom z Ukrajiny. Konkrétne sa v období 2022 - 2023 uskutočnilo približne 50 návštev pacientov a viac ako 900 ich bolo ošetrovaných vďaka pomoci miestnych orgánov, spoločnosti AGEL Merea a mestskej nemocnice AGEL Zvolen Hospital.

K úspechom projektu patrilo aj zamestnanie ukrajinských zdravotníckych pracovníkov z radov vojnových migrantov s cieľom znížiť pracovné zaťaženie zdravotníckych pracovníkov v Bratislavskom kraji.

PRVKY, KTORÉ PRISPĚLI K REALIZÁCII PROJEKTU

- zamestnanie ukrajinských zdravotníckych pracovníkov spomedzi utečencov pomohlo znížiť záťaž zdravotníckych pracovníkov v Bratislavskom kraji (Slovensko);
- zapojení zdravotnícki pracovníci sa rýchlejšie integrovali do nových životných podmienok v hostiteľskej krajine;
- finančná podpora zo strany UNICEF.

VÝZVY ALEBO PROBLÉMY

Potreba v kvalifikovaných zdravotníckych pracovníkoch v súlade so slovenskými zdravotníckymi štandardmi.

NÁZOV OBČIANSKEHO ZDRUŽENIA

MEMO 98

MEMO 98 – je mimovládna organizácia na monitorovanie médií, má dlhoročné skúsenosti s analýzou médií v mene medzinárodných inštitúcií a s poskytovaním technickej pomoci oficiálnym inštitúciám a iným mimovládnym organizáciám. Bola založená s podporou Národného demokratického inštitútu pre medzinárodné záležitosti (NDI) so sídlom v USA v júni 1998 s cieľom monitorovať slovenské médiá v období pred parlamentnými voľbami v roku 1998, s využitím kvalitatívnych aj kvantitatívnych metód analýzy. Za viac ako 20 rokov realizovala organizácia na Slovensku a v ďalších takmer 60 krajinách množstvo projektov zameraných na zlepšenie mediálneho prostredia, posilnenie kritického myslenia a pomoc občanom pri získavaní komplexných informácií.

Organizácia tiež podporuje rozvoj novinárskych zručností a vedomostí prostredníctvom mediálnych školení a multimedialných projektov pre menšiny. Už viac ako desať rokov je MEMO 98 partnerom Novinárskej ceny Slovenska, ktorú každoročne organizuje Nadácia Otvorená spoločnosť, a od roku 2018 sa jedna z jej špeciálnych kategórií (Rozhodovacia žurnalistika) udeľuje pod záštitou MEMO 98.

NÁZOV PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

PODPORA UTEČENCOV Z UKRAJINY PROSTREDNÍCTVOM MÉDIÍ

PARTNERI PROJEKTU

DW Akademie, The European Broadcasting Union, The Norwegian Refugee Council, orgány miestnej samosprávy a Caritas Slovensko, UNESCO

POPIS PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

MIESTO REALIZÁCIE

Slovensko

TRVANIE REALIZÁCIE

August 2023 – január 2024

CIELE A ÚLOHY PROJEKTU

Zlepšiť prístup nútených migrantov k spoľahlivým údajom, zvýšiť ich sebadôveru a podporiť mierovú interakciu so spoločnosťou, ktorá ich prijala

TYPY AKTIVÍT V RÁMCI PROJEKTU A JEHO DOPADY

V počiatočnej fáze projektu UNESCO spolupracovalo s Nórskou radou pre utečencov (NRC) a organizáciou MEMO 98 s cieľom identifikovať informačné potreby ukrajinských vojnových migrantov na Slovensku. Štúdia využívala kvantitatívne a kvalitatívne metódy vrátane fókusových skupín, tematických diskusií a takmer 700 rozhovorov s ukrajinskými utečencami na rôznych miestach vrátane škôl, domov a podporných centier. Za zber údajov na Slovensku boli zodpovedné organizácie MEMO 98 a Caritas Slovensko.

Na základe výsledkov prvej fázy prieskumu sa predpokladalo vytvorenie mediálneho obsahu na podporu utečencov. Konkrétne:

- boli vytvorené a odvysielané v slovenskej televízii a sociálnych médiách programy zamerané na migrantov a osoby zapojené do účasti na ich realizácii;
- boli vysvetlené konflikty, rozhodnutia miestnych orgánov a bola vysvetlená etická stránka otázok súvisiacich s nútenou migráciou;
- uskutočnili sa výskumy a prieskumy za účasti vojnových migrantov;
- mediálni pracovníci, ktorí museli opustiť Ukrajinu, boli začlenení do redakčných tímov, aby sa podieľali na príprave a výrobe mediálnych materiálov v krajinách, ktoré prijali utečencov;
- školenia a tréningy ukrajinských mediálnych profesionálov s cieľom zlepšiť ich zručnosti v hostiteľskej krajine;
- konzultácie so slovenskými mediálnymi publikami o pravdivosti informovania o udalostiach týkajúcich sa nútených migrantov a zahrnutie ich názorov do verejného diskurzu;
- boli nadviazané kontakty medzi médiami, mimovládnymi organizáciami a miestnymi orgánmi, čo uľahčilo spoluprácu a výmenu poznatkov.

Cieľom projektu je bojovať proti stigme a dezinformáciám, poskytujúc vojnovým migrantom príležitosť vyrozprávať svoje vlastné príbehy. Obsah bol vytvorený pre nich, s nimi a o nich. Zameriava sa na témy, ktoré nútení migranti považujú za prioritné. Vďaka tomuto projektu posilnila sa výmena faktických informácií medzi nútenými migrantmi a slovenskými hostiteľskými komunitami. Projekt prispel k sociálnej súdržnosti.

PRVKY, KTORÉ PRISPĚLI K REALIZÁCI PROJEKTU

- rozsah zapojenia účastníkov na národnej a miestnej úrovniach;
- aktívna účasť na Koordinačných fórach pre utečencov, ktorá pomohla zabezpečiť vysokú mieru aktuálnosti udalostí a ich komplementárnosť s činnosťou, vykonávanou v teréne;
- koordinácia medzi národnou a miestnou úrovňou rozhodovania, ktorá zabezpečila úzku a jasnú koordináciu pri reagovaní na problémy nútených migrantov;
- financovanie zo strany vlády Japonska;
- realizácia projektu pod záštitou UNESCO.

VÝZVY ALEBO PROBLÉMY

- boj proti dezinformáciám v médiách;
- manipulatívne informačné technológie;
- závislosť médií od vplyvných politických a finančných kruhov, ktoré bránia objektívnemu informovaniu o spoločenských a politických procesoch.

NÁZOV OBČIANSKEHO ZDRUŽENIA

CVEK (CENTRUM PRE VÝSKUM ETNICITY A KULTÚRY)

CVEK je nezávislá mimovládna organizácia, ktorá sa snaží prispieť k vytvoreniu spravodlivejšej a súdržnejšej spoločnosti na Slovensku prostredníctvom výskumnej, analytickej a vzdelávacej činnosti. Bola založená v roku 2005 a sídli v Bratislave. Činnosť organizácie je založená na princípoch práva, ako sú rešpektovanie ľudskej dôstojnosti a sociálnej rozmanitosti. Kľúčové aktivity CVEK sa zameriavajú na etnické, jazykové a náboženské menšiny, tematicky sa orientuje najmä na odvetvie vzdelávania, bývania, sociálnu situáciu, politickú participáciu a medzietnické vzťahy. Organizácia má značné skúsenosti s realizáciou výskumov (realizuje najmä kvalitatívne výskumy) a skúma verejnú mienku a politický diskurz v kontexte bariér, ktoré prekážajú vzniku inkluzívnej spoločnosti.

Cieľom CVEK je systematicky podporovať tvorenie prostredia, v ktorom sa každý môže cítiť hodnotný a rešpektovaný.

NÁZOV PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

TVORBA STRATEGICKÝCH PLÁNOV O INKLÚZII UKRAJINSKÝCH DETÍ, RODÍN A ĎALŠÍCH ZRANITEĽNÝCH SKUPÍN NA MIESTNEJ ÚROVNI NA SLOVENSKU

PARTNERI PROJEKTU

Samosprávy zapojených miest na Slovensku

POPIS PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

MIESTO REALIZÁCIE

Celé územie Slovenska

TRVANIE REALIZÁCIE

Máj 2023 – apríl 2024

CIELE A ÚLOHY PROJEKTU

Spolupráca s obcami v rôznych regiónoch Slovenska na komplexných strednodobých a udržateľných stratégiách integrácie ukrajinských detí a ich rodín, iných cudzincov a/alebo zraniteľných skupín na miestnej úrovni.

TYPY AKTIVÍT V RÁMCI PROJEKTU A JEHO DOPADY

Úlohou CVEK v projekte bolo, aby vďaka spolupráci s obcami v rôznych regiónoch Slovenska, vypracovať komplexné strednodobo a dlhodobu udržateľné stratégie integrácie ukrajinských detí a ich rodín na miestnej úrovni spoločenského života krajiny.

Projekt pozostával z dvoch fáz:

- výskumná fáza, ktorá bola zameraná na zmapovanie situácie a analýzu potrieb v každom zúčastnenom meste;
- participatívna fáza zameraná na vypracovanie stratégií pre integráciu detí a ich rodín z Ukrajiny, cudzincov a/alebo iných zraniteľných skupín v každom meste.

Samosprávy Slovenska zohrali kľúčovú úlohu pri realizácii pomoci vojnovým migrantom pri ich integrácii do spoločnosti a miestnych komunít na Slovensku, pričom poskytovali komplexnú podporu presídlencom a občanom Slovenska v otázkach súvisiacich s integráciou detí a ich rodín z Ukrajiny do verejného života krajiny.

PRVKY, KTORÉ PRISPĚLI K REALIZÁCII PROJEKTU

Projekt je financovaný z Fondu UNICEF na Slovensku a Ukrajine v oblasti reagovania na utečencov.

VÝZVY ALEBO PROBLÉMY

- Hľadanie, výber a realizácia spoľahlivých nástrojov subjektmi politik ohľadom integrácie ukrajinských detí a ich rodín na miestnej úrovni štátu;
- Maximálne široké zapojenie samospráv do procesu podpory integrácie detí vojnových migrantov z Ukrajiny na Slovensku.

NÁZOV OBČIANSKEHO ZDRUŽENIA

«CVEK» (CENTRUM PRE VÝSKUM ETNICITY A KULTÚRY)

NÁZOV PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

BUDOVANIE KAPACÍT OBCÍ PRE INKLÚZIU
UTEČENCOV

PARTNERI PROJEKTU

UNHCR, štyri obce na Slovensku

POPIS PROJEKTU ALEBO INICIATÍVY

MIESTO REALIZÁCIE

Štyri obce v Slovenskej republike

TRVANIE REALIZÁCIE

Január 2024 – december 2024

CIELE A ÚLOHY PROJEKTU

Budovanie a posilňovanie kapacít obcí na integráciu vojnových migrantov
a cudzincov do nového prostredia.

TYPY AKTIVÍT V RÁMCI PROJEKTU A JEHO DOPADY

Projekt vychádzal z predchádzajúcich skúseností CVEK v spolupráci s obcami v oblasti
integrácie migrantov. V rámci projektu boli zorganizované vzdelávacie podujatia pre

štyri obce v oblasti interkultúrnej komunikácie za účasti nútených migrantov, ako aj v oblasti zberu a analýzy údajov o migrácii novoprichádzajúcich migrantov na miestnej úrovni na Slovensku. Dôležitou súčasťou projektu bolo aj vytvorenie mechanizmu zberu údajov, ktorý by poskytoval informácie o týchto komunitách na miestnej úrovni. V rámci úspešnej interakcie CVEK s miestnymi orgánmi boli zapojení nútení migranti s cieľom poznať a pochopiť svoje špecifické potreby. Miestne orgány zároveň zohrali kľúčovú úlohu pri integrácii utečencov, pokiaľ ide o zavádzanie postupov potrebných na túto úlohu.

PRVKY, KTORÉ PRISPĚLI K REALIZÁCII PROJEKTU

- realizované v spolupráci s UNHCR;
- prítomnosť skúsenosti CVEK ohľadom spolupráce s obcami na Slovensku v oblasti integrácie migrantov.

VÝZVY ALEBO PROBLÉMY

- obmedzené územné pokrytie v rámci Slovenska;
- kvantitatívne obmedzenia z hľadiska počtu zapojených obcí;
- neustály nárast počtu migrantov a cudzincov;
- zvyšovanie kapacity zdrojov na uspokojovanie potrieb novoprichádzajúcich.

Tento dokument poskytuje prehľad rôznych postupov spolupráce medzi občianskymi združeniami, dobrovoľníckymi a inými iniciatívnymi skupinami a miestnymi samosprávami, ktoré prostredníctvom svojej činnosti obhajovali záujmy a poskytovali pomoc ukrajinským utečencom v troch krajinách Vyšehradskej štvorky – v Českej republike, Poľsku a na Slovensku. Je dôležité poznamenať, že sme opísali skúsenosti občianskych organizácií, ktoré boli založené pred rozsiahlou inváziou v roku 2022, a taktiež tých, ktoré vznikli po 24. februári 2022, a tých, ktoré pôsobia na úrovni iniciatív, ale nie sú oficiálne registrované.

Na základe prezentovania, diskusií, výberu a analýzy prípadov úspešných skúseností so spoluprácou občianskej spoločnosti a orgánov miestnej samosprávy v prvých dvoch rokoch rozsiahlej vojny ruska proti Ukrajine (2022 - 2024) bolo možné vyvodiť tieto závery.

Oblasti, priority a cieľové skupiny: Činnosť občianskych organizácií bola zameraná najmä na tieto oblasti: humanitárna, zdravotnícka, informačná, vzdelávacia, integračná, psychosociálna a kultúrna. V prvých šiestich mesiacoch vojny bolo veľmi dôležité zabezpečiť základné humanitárne potreby ukrajinských utečencov (ubytovanie, potraviny, oblečenie), poskytnúť informácie o základných právach, možnostiach získania štatútu dočasnej ochrany, zoznam a kontakty na štátne služby zaoberajúce sa problematikou utečencov v týchto krajinách atď. Postupom času sa zmenili potreby migrantov, a tým sa zmenili aj priority a oblasti pomoci – narastá potreba zapojenia mimovládnych organizácií do uľahčenia jazykovej a ekonomickej integrácie ukrajinských utečencov, vytvorenia prostredia na uspokojenie ich kultúrnych potrieb a sociálnej adaptácie a boja proti ruskej propagande a dezinformáciám v médiách. Okrem toho treba poznamenať, že aktivity mimovládneho sektora boli zamerané na pomoc rôznym vekovým skupinám vojnových migrantov vrátane detí do 18 rokov, keďže ich podiel v analyzovaných krajinách presahoval 30 %. Takto sa realizovali aktivity zamerané na vytváranie a rozširovanie inštitúcií pre deti predškolského veku, poskytovanie vzdelávania pre deti školského veku, ako aj priestorov pre ich voľný čas.

Formáty zapojenia. Pozorujeme rôzne formy interakcie a spolupráce medzi občianskymi organizáciami a orgánmi miestnej samosprávy. Okrem finančnej podpory (úplné alebo čiastočné financovanie niektorých dôležitých projektov, bezplatné alebo zvýhodnené poskytovanie priestorov na používanie) sa osvedčili aj iné formy, a to: výmena informácií a skúseností, zapojenie zástupcov občianskej spoločnosti do diskusie a tvorby miestnych politik týkajúcich sa ukrajinských utečencov; osobná účasť zástupcov primátora alebo orgánov miestnej samosprávy na podujatiach alebo projektoch realizovaných občianskymi združeniami; delegovanie niektorých povinností, právomocí, rôznych služieb a činností, ktoré mali vykonávať štátne miestne inštitúcie, na mimovládne organizácie, ktorým sa podarilo tieto úlohy vykonávať efektívnejšie a s finančnou podporou medzinárodných darcov.

Vytváranie sietí a spolupráca. Niektoré projekty dosahujú celonárodnú a medzinárodnú úroveň. Sledujeme tvorenie koalícií a konzorcií mimovládnych organizácií, ktoré analyzujú a poskytujú advokáciu ukrajinským utečencom v analyzovaných krajinách Vyšehradskej štvorky. Takéto formy spolupráce umožňujú hľadať viac komplexný prístup k tvorbe účinných politík na rôznych úrovniach verejnej správy – od miestnej po celoštátnu alebo európsku, ako aj kooperovať úsilie občianskych združení s rôznym poslaním, ale pripravených konsolidovať úsilie a spoločne získavať medzinárodné grantové prostriedky na podporu ukrajinských vojnových migrantov. V tomto formáte bolo dôležité aj odovzdávanie a výmena informácií a skúseností iných krajín EÚ, ktoré poskytli útočisko značnému počtu ukrajinských utečencov (napr. Nemecka), s cieľom implementovať ich praktické postupy krajinách Vyšehradskej štvorky.

Problémy a výzvy. Medzi kľúčové problémy, ktoré zástupcovia mimovládnych organizácií vo svojich vystúpeniach na workshopoch najčastejšie spomínajú, patrí zníženie alebo nedostatok finančnej podpory; nedostatok ľudských zdrojov a dobrovoľníkov; negatívny vplyv ruskej propagandy v masmédiách a zmena postoja k ukrajinským utečencom v analyzovaných krajinách; výsledky volieb, najmä v Poľsku, a zmena vedenia; postupné čiastkové zmeny v legislatíve, ako aj chýbajúca strategická vízia a vypracovanie dlhodobých plánov integrácie ukrajinských vojnových migrantov.

Najlepšie praktiky spolupráce medzi občianskymi združeniami a miestnymi orgánmi pri obhajovaní záujmov ukrajinských vojnových migrantov. Policy Paper / Iryna Kliuchkovska, Oksana Pyatkovska, Olha Dolinska, Volodymyr Hnatiuk. – Ľvov, 2024. – 86 str.

Dizajn – Ruslana Haletska

Preklad z ukrajinského do slovenského jazyka – EducationLab

Policy Paper vydané s finančnou podporou Medzinárodný Vyšehradský Fond.

Všetky práva vyhradené, žiadna časť tejto publikácie nesmie byť pretlačená ani použitá iným spôsobom (elektronicky, mechanicky, fotokopírovaním a pod.) bez predchádzajúceho písomného súhlasu autorov a vydavateľa, ktorým je Medzinárodný inštitút pre vzdelávanie, kultúru a vzťahy s diaspórou.

© Medzinárodný inštitút pre vzdelávanie, kultúru
a vzťahy s diaspórou

© Iryna Kliuchkovska, Oksana Pyatkovska,
Olha Dolinska, Volodymyr Hnatiuk
Ruslana Haletska – ilustrácie

Ľvov
Vydavateľstvo Národnej univerzity Ľvovská polytechnika
2024

visegrad.mio.k.lviv.ua